

Mihaela Marin

INFLUENȚA ORIENTALĂ ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ¹

1. INTRODUCERE

Influența orientală s-a manifestat încă din perioada veche a istoriei limbii române ca urmare a contactelor din români și popoarele turcice. E. Suci (2010: 22) a identificat două etape ale acestui proces:

1) perioada preosmanlâie în care au intrat în română o serie de nume proprii și comune de origine cumană și tătară;

2) etapa cuprinsă între secolele al XVII-lea – al XVIII-lea, în care au pătruns în limba noastră câteva sute de cuvinte de origine arabă și persană prin intermediar turc. Lexemele care se refereau la demnități și instituții ale administrației otomane au circulat o perioadă de timp, fiind înlocuite ulterior cu neologisme latino-romanice. Cele specifice lexicului popular, și cele din domeniul științelor s-au impus în limba română, și continuă să fie utilizate și astăzi.

Influența orientală veche a avut un caracter eterogen și s-a manifestat exclusiv în domeniul lexicului. Inventarul lexical arabo-persan ne-a parvenit prin mai multe filiere: 1) limba turcă; 2) unele idiomuri balcanice (greacă, bulgară, sârbă); 3) limba franceză și alte idiomuri romanice (italiană, spaniolă).

În perioada actuală asistăm la o nouă etapă a influenței orientale asupra limbii române, ca urmare a pătrunderii masive a unor împrumuturi din arabă, persană, chineză, japoneză, coreeană, unele idiomuri indiene, nu direct, ci prin filiera altor limbi (franceză, engleză, italiană etc.). Acest proces este o consecință a transformărilor social-politice și culturale petrecute în România după 1989. Democratizarea societății românești a permis sincronizarea cu valorile occidentale, libera circulație spre toate colțurile lumii, contactul cu tradițiile, obiceiurile și cultura unor țări din Orientul Apropiat și Îndepărtat inaccesibile românilor în perioada comunistă.

În acest context, se constată îmbogățirea limbii noastre cu numeroase lexeme „exotice“ cu care româna n-a avut contacte. Aceste cuvinte au pătruns în română: 1) direct: ca urmare a contactelor cu vorbitorii din țările respective, spectacolele,

¹ Articol elaborat în cadrul proiectului *Dinamica limbii române actuale*, înscris în planul Departamentului de lexicologie și lexicografie al Institutului de Lingvistică al Academiei Române „Jorgu Iordan – Alexandru Rosetti”.

muzica; 2) indirect: prin intermediul cărților scrise de autorii români despre diverse zone exotice, al traducerilor în română a lucrărilor unor scriitori prestigioși; al mass media (ziare, reviste, radio, televiziune, internet). Internetul este în momentul de față cea accesibilă și cea mai rapidă cale de transmitere a oricărui tip de informație. Astfel au ajuns în română termeni din domeniul culinar, social-cultural, sportiv, medical, politic și nu numai.

În cercetarea de față am avut în vedere următoarele obiective:

1) identificarea unui număr cât mai mare de termeni de sorginte orientală în articole, informații, bloguri, comentarii existente pe internet (în perioada 1990–2014);

2) selecția termenilor în funcție de frecvența lor în contextele extrase în perioada menționată și includerea acestora în corpusul de referință;

3) explicarea termenilor;

4) adaptarea fonetică și morfologică a acestor cuvinte în română;

5) originea cuvintelor selectate;

6) sinonimia;

7) productivitatea termenilor în limba română;

8) șansele de impunere a lor în limba noastră.

2. STRUCTURA CORPUSULUI DE TERMENI ORIENTALI

Corpusul utilizat în articolul de față cuprinde un număr relativ restrâns de lexeme din limbile persană, arabă, chineză, japoneză, coreeană, hindi, turcă și idiomuri turcice selectați din textele disponibile pe internet în perioada menționată în paragraful anterior. Inițial, am extras un număr mai mare de termeni, dar i-am inclus în corpus doar pe aceia prezenți frecvent și constant în materialele de pe internet în intervalul 2000–2014. Termenii aleși au fost clasificați în cincisprezece câmpuri semantice, două dintre acestea (al artelor și al științelor) având mai multe subcâmpuri.

Din multitudinea de contexte în care figurează cuvintele incluse în corpusul analizat în cercetarea de față le-am selectat pe acelea care ilustrează bogăția semantică, variantele de scriere, formele morfologice precum și particularitățile stilistice ale termenilor. Ne-a interesat și modul în care vorbitorii se raportează la aceste noutăți lexicale prin crearea unor derivate sau chiar compuse.

3. CLASIFICAREA TERMENILOR PE CÂMPURI SEMANTICE

Termenii selectați din presa noastră contemporană sunt încadrabili în următoarele sfere semantice:

3.1. Arabo-persană

3.1.1. Alimentație

ayran s.: ‘Băutură tradițională turcească nealcoolică, ușor sărată pe bază de iaurt’. [D. CUV. REC., DEXI, DCR³]

cacik s.: ‘Sos diluat din iaurt, castraveți și usturoi’. [DCR³].

paneer s.: ‘Sortiment de brânză de origine indiană, cremoasă, preparată din lapte de vacă sau de bivoliță, cu suc de lămâie sau cu zer’. [din engl. *paneer*, hindi, pers. *panīr* ‘brânză’; Oxford]. [D. CUV. REC.]

șiș-chebáb s.: ‘Mâncare din carne de oaie sau miel la frigare’.

3.1.2. Viață social-politică și religioasă

baha’i **1.** s. ‘Religie monoteistă iraniană derivată din islamul šiit fondate în 1863, ca ramură a babismului, care propovăduiește unitatea religioasă și pacea în lume’. **2.** ‘Adept al religiei baha’i’. **2.** adj. ‘Referitor la baha’i, specific baha’ilor’. [engl. *baha’i*, *bahai*, din pers., arab. *bahā’i*]

druz, -ă **1.** s. m. ‘Membru al unei secte esoterice ismailite din Liban, Siria și Israel’. **2.** adj. ‘Referitor la druzi, specific druzilor’. [engl. *druze*, *druse*, fr. *druze*, *druzien*, din arab. *dur*, *durūz* (pl.), de la n.pr. Muhammad ibn Ismail al-Darazī (m. 1019), fondator al acestei religii; Oxford]. [DCR³ (2013), 319 v. libaniza: „Fără o lovitură de stat internă sau o intervenție externă, actuală situație va degenera, iar Siria se va «libaniza» într-un război civil generalizat și se va diviza în fiefuri (suniți, alauți, druzi, kurzi)”. ziarulfaclia.ro 7 III2.]

fatwa s. f.: ‘(Islam.) Consultație juridică dată de o autoritate religioasă în legătură cu o cauză sau o chestiune nouă; sentință cu caracter de precept, dată de o autoritate religioasă islamică (ulema, muftiu)’. [fr. *fatwa*, engl. *fatwa*, din (arab. *fatwā*, ‘*afī*’ ‘decide a point of law’; Oxford)]. Termenul este atestat în română încă din sec. al XVIII-lea în forma tc. fetve (Suciu: 2010, [D.CUV. REC., DCR², DEXI, DCR³])

fedain s. m.: **1.** ‘Membru al unei secte ismailite din sec. al XI-lea – al XIII-lea’. **2.** ‘Membru al grupurilor politico-religioase din Imperiul Otoman sau din Iran’. **3.** ‘Luptător de gherila palestinian’. [fr. *fedayin*, *fedayin*, engl. *fedayeen*, din arab. *fidā’iyyūn* (pl. lui *feday*, *fidā’ī*) ‘cei care se sacrifică’; Larousse, Oxford]. [DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

hadith s. n.: **1.** (Islam.) ‘Povestire a faptelor și a învățăturilor lui Mahomed și ale tovarășilor săi, în legătură cu comentariile Coranului sau cu regulile de comportare’. [fr., engl. *hadith*, cf. arab. *ḥadīṯ* ‘tradiție’, *hadith* ‘povestire’; Larousse, Oxford] [DEXI]

Hezbollah s.: (1992) ‘Organizație politică și paramilitară a šiitilor libanezi, înființată în 1982, îndreptată inițial împotriva Israelului’. [engl. *Hezbollah*, *Hizbullah*, din arab. *ḥizbullah* ‘Partidul lui Dumnezeu’, *ḥezb* ‘partid’ + ‘*allāh* (Dumnezeu); Oxford]. [DCR², DCR³, v. gherilă]

jihad s. n.: **1.** (Islam.) ‘Luptă împotriva patimilor și a păcatelor’. **2.** ‘Luptă armată în scopul apărării și al propagării islamului’. [fr. *djihad*, engl. *jihad*, din arab. *jihād* (var. fr. *djihād*) ‘efort’; Larousse, Oxford,] [DCR², DEXI DCR³]

majles s. n.: **1.** ‘Audiență în cadrul căreia un conducător ascultă doleanțele petiționarilor’. **2.** ‘Adunare legislativă în țările islamice; Parlamentul unor țări din Africa de Nord și din Asia Mică, în special Camera a Parlamentului Iranian’. [fr. *madjlis*, *majlis*, din arab. *majlis* ‘adunare’; Larousse, Oxford] [DCR³]

molah s. m. (pl. -i), (și *mola*) s. f. (pl. -le): ‘Cadiu de rang superior, înalt magistrat, doctor în teologie și judecător-șef într-un mare oraș al Imperiului Otoman, având atribuții de decizie juridico-religioasă în comunitatea musulmană respectivă’. [fr. *mollah*, *mulla(h)*, engl. *mullah*, *mulla*, din pers., tc., urdu *mullā*, cf. arab. *mawlā* ‘stăpân, domn’; Oxford].

mujahedin s. m.: ‘Luptător în diferite mișcări de eliberare națională din lumea musulmană’.

[fr. *moudjahidin*, *moudjahidine*, engl. *mujadeen*, *mujahedin*, *mujahidin*, din pers., arab. *mujāhidīn*, (pl. colocvial al lui *mujāhid*, *modjahid* ‘luptător pentru credință’; Oxford, Larousse] [D. CUV. REC., DCR³]

shari’a s.: ‘Lege canonică islamică bazată pe învățăturile din Coran și pe tradiția Profetului (hadith și sunna), care prescriu îndatoririle sociale și religioase precum și pedepsele pentru în cazul încălcării acestora’. [engl. *sharia*, *shariah*, *shariat*, din arab. *šarī’a*; var. *shariat* din urdu și pers.; Oxford]. [DCR³].

sunnit, -ă: **1.** s. m. f.: ‘Adept al islamului ortodoxal. **2.** adj. Care aparține sau se referă la Sunna sau la sunniți’. [fr. *sunnite*, engl. *sunni*, din arab. *sunni*; Oxford] [DN³, DEX 98, DEXI, DCR³]

șiiit, -ă: **1.** s. m. f.: ‘Adept al unei ramuri religioase islamice principale din Iran, sudul Irakului și Yemen, întemeiată de profetul Ali în sec. 8 și care nu recunoaște sunna și pe califii sunniți. **2.** adj. ‘Referitor sau aparținător șiiților’. [fr. *chiite*, *schiiite*, engl. *shia* (înc. sec. 17), cf. arab. *chī’a*, *šī’a* ‘partidul lui Ali’; Larousse, Oxford] [DCR, DEX-S, MDN, NODEX, DEXI, DCR³]

taliban, -ă **1.** s. m. ‘Membru al mișcării islamice fundamentaliste sunite, religioase și politice, predominant de limbă paștou, răspândite în Afganistan și Pakistan’. **2.** adj. ‘Specific talibanilor, referitor la talibani’. [fr. *taliban*, engl. *taleban*, din arab. *ṭālibān*, pl. de la *ṭālib* ‘student, căutător al științei’; Larousse, Oxford]. [DEXI, DEX 09, D. CUV. REC., DCR³]

ulema s. f., s. m.: ‘Titlu dat teologilor musulmani (care aveau și atribuții legislative și juridice); membru erudit al clerului musulman, doctor în teologie și drept islamic’. [engl. *ulema*, *alama*, din arab. *ulamā*, pl. lui ‘*ālim* ‘învățat’, *alima* ‘a ști, a cunoaște’; Oxford]. [DEXI]

3.1.3. Relaxare și de divertisment

hamam s.: **1.** ‘Clădirea unei publice sau private din țările musulmane’. **2.** ‘Baie turcească tradițională’. [fr. *hammam*, engl. *hamam*, *hammam*, din tc., arab. *ḥammām* ‘baie’, cf. *ḥamma* ‘a încălzi’; Larousse, Oxford]. [DCR³, DNAR, DAR]

3.1.4. Vestimentație

abaya s. f., s. m.: ‘Veșmânt lung, negru, lejer, prevăzut adesea cu un fermoar sau cu nasturi în față’. [engl. *abaya*, din arab. *abāya*, legătură cu rom. *aba* din tc.; Oxford].

al-amira s.: ‘Accesoriu alcătuit dintr-o bonetă și o eșarfă rotundă (prinsă cu ace de siguranță) care acoperă gâtul’. [cuv. arab.] [DCR³]

burqa s. f.: ‘Văl cu care femeile din unele țări islamice își acoperă fața sau tot corpul’. [fr., engl. *burqa*, *burka*, din urdu, pers. *burqa*, cf. arab. *burqu*’; Larousse, Oxford] [DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

burqini s. n.: ‘Costum de baie pentru femeile musulmane care acoperă tot corpul, lăsând libere mâinile, picioarele și fața’. [engl. *burquini*, *burkini*, (înc. sec. 21) *burka* + *bikini*; Oxford] [DCR³]

chador s. n.: ‘Șal mare de pânză înfășurat în jurul capului și în partea de sus a corpului, lăsând doar fața liberă’; văl mare purtat de femeile iraniene. [fr. *tchador*, engl. *chador*, din urdu *chādar*, *chaddar*, pers. *čādar*, *chador* ‘șal sau văl’; Larousse, Oxford]. [D. CUV. REC., DCR³]

chadri s.: ‘Îmbrăcăminte lungă și largă purtată de către femeile musulmane din India, Pakistan și Afganistan, prevăzută cu un grilaj în dreptul ochilor’. [fr. *tchadri*, din pers. *chadri*; Larousse]. [DCR³]

hijab s. n.: ‘Fular lung cu care femeile musulmane își acoperă capul și gâtul, lăsându-și fața la vedere’ [fr. *hidjab*, engl. *hijab*, din arab. *ḥajaba* ‘a ascunde, a acoperi cu un văl’; Larousse, Oxford]. [DCR³]

niqab s. n.: ‘Voal care acoperă capul și fața, la care se poate adăuga un altul, detașabil, pentru acoperirea ochilor’. [fr., engl. *niqab*, din arab. *niqāb*; Larousse, Oxford]. [DCR³, 132, v. *chador*]

sheila s. f.: ‘Văl dreptunghiular, lung, care este înfășurat în jurul capului îndoit pe umeri; e purtat de femeile din zona Golfului Persic (Irak, Kuwait, Qatar, Oman sau Emiratele Arabe Unite)’. [cuv. arab.]

3.2. Chineză

3.2.1. Alimentație

wok s.n.: ‘Vas asemănător cu un ceaun, în care se gătesc alimentele la foc iute’. [fr., engl. *wok*, din dial. cantonez *guō*; Larousse, Oxford] [D. CUV. REC., DCR³]

3.2.2. Viață social-politică și religioasă

hutong s. n.: ‘Străduță îngustă din Beijingul tradițional’ [engl. *hutong*, din chin. *hútòng*; Oxford] [DCR³]

laogái s.: ‘Sistemul de lagăre de reeducare prin muncă a deținuților politici din China’ [fr. fr. *laogai*, din chin. *lao* ‘muncă’ + *gai* ‘reeducare’; Larousse, Oxford] [DCR³]

3.2.3. Religie

yang s.: ‘Principiul masculin, activ și creator al universului asociat cu Cerul, căldura și lumina’. [fr., engl. *yang*, din chin. *yáng* ‘organe genitale masculine’, ‘soare’, ‘pozitiv’; Larousse, Oxford] [DCR³]

yin s.: ‘Principiu pasiv feminin al Universului asociat cu Pământul, întunericul și frigul’. [fr., engl. *yin*, din chin. *yīn* ‘feminin’, ‘lună’, ‘umbră’; Larousse, Oxford] [DCR³]

3.2.4. Astronomie

taikonaut s. m.: ‘Astronaut chinez’ [engl. *taikonaut*, din chin. taikong ‘spațiu din afară’ + engl. *astronaut*; Oxford] [DCR³]

3.2.5. Științe naturale

jenșen s. n.: (Bot.) ‘Ginseng; planta originară din estul Asiei și nordul Americii, din familia Araliaceae, folosită pentru proprietățile sale terapeutice’. [fr., engl. *ginseng*, din chin. *rénshēn*, cf. *rén* ‘om’ + *shēn* ‘plantă’; Larousse, Oxford] [DEXI (var.: gingséng), D. CUV. REC. (ginseng), DCR³]

shih tzu s. (Zool.) ‘Câine de talie mică, originar din Tibet, asemănător pechinezului’ [engl. *Shih Tzu*, din chin. *shīzīgǒu*, cf. *shī* ‘leu’ + *zǐ* ‘fiu’ + *gǒu* ‘câine’; Oxford: *Shih Tzu*: ‘câine cu păr lung și mătăsos și picioarele scurte’] [DCR³]

3.2.6. Filosofie

feng-shui s.: ‘Artă de a trăi rezultată din cosmogonia antică chineză care permite o armonie perfectă a individului cu mediul său înconjurător’ [fr., engl. *feng shui*, din chin. *fēng* ‘vânt’ + *shuǐ* ‘apă’; Larousse, Oxford] [D. CUV. REC., DCR³]

3.2.7. Lingvistică

pinyin adj.: ‘Sistem de transcriere a alfabetului chinez cu litere latine, adoptat de China începând din 1958’. [fr. *pinyin*, engl. *Pinyin*; din chin. *hanyu pinyin zimu* ‘système d'épellation du chinois’ (Larousse), *pīn-yīn*, ‘spell-sound’ (Oxford)]. [DCR², DEXI, MDN, DCR³]

3.2.8. Medicină

chi s.: ‘Energia vitală în medicina tradițională chineză’. [engl. *chi*, *ki*, *qi*, din chin. (dial. mandarin) *qi* ‘aer, respirație’; Oxford]. [DCR³]

3.3. Coreeană

3.3.1. Alimentație

kimchi s.: ‘Mâncare picantă dintr-un amestec de varză și gulii’ [engl. *kimchi*, *kimchee*, cuv. cor.] [DCR³]

3.3.2. Religie

thai-chi s.: ‘Practică de meditație chinezească’.[engl., fr. *thai-chi*, din cor. *thai* ‘liber’ + *chi* ‘aer’; Oxford]. [DCR³, 521 v. *tae bo*]

3.3.3. Sport

tae bo s.: ‘Grup de exerciții care combină elemente din aerobic și kick-boxing’. [engl. *tae-bo*, cf. corean. *tae* ‘picior’ + *bo* (presc. *boxing*); Oxford, 1990] [D. CUV. REC., DCR³, 311 v. *kangoo*]

3.3.4. Muzică

pi-pa s.: ‘Instrument cu patru coarde asemănător cu o mandolină’. [engl. *pipa*, cuv. chin.; Oxford] [DCR, DCR², DCR³]

3.4. Japoneză

3.4.1. Alimentație

keplón s.: ‘Conservant utilizat în scopul păstrării calităților originale ale produselor alimentare’. [cuv. jap.] [DCR², DCR³]

maki s.: ‘Rulou cu orez învelit în alge’ [engl. *maki*, din jap. *maki*, *makizushi*, cf. (*maku* ‘a rula’) + *-zushi* (*sushi*); Oxford]

miso s.: **1.** ‘Pastă de soia, cereale (de orez sau de orz) și sare, pusă la fermentat și folosită la prepararea supei miso’. **2.** ‘Supă îngroșată cu cu pastă *miso*, în care se adaugă adesea tofu sau legume. [fr., engl. *miso*, cuv. jap.; Larousse, Oxford] [D. CUV. REC., DCR³]

saké s.n.: ‘Băutură alcoolică din orez fermentat, care se bea caldă în ceșcuțe de porțelan’. [engl. *sake*, fr., it. *saké*; *sauqué* (1667), *sakki* (1710), *sake* (1863), din jap. *sake* ‘alcool în general’; Larousse, Oxford]. [DEX-S, DCR², DCR³]

sashimi s.: ‘Preparat japonez din fâșii subțiri de pește cru, care se consumă sos picant de soia sau pastă de wasabi. [engl. *sashimi* (1893), fr. *sashishimi*, *shashimi* (1970), din jap. *sashimi* ‘pește crud’; Larousse, Oxford] [D. CUV. REC., DCR³]

surimi s.: ‘Pastă din pește aromatizat cu crab vândută sub formă de batoane mici care imită carnea de crab sau de homar’. [fr., engl. *surimi*, din jap. *surimi* ‘carne tocată’; Oxford, Larousse] [MDN, DEXI, DCR³]

sushi s.: ‘Chifteluțe de orez aromatizat cu oțet care se servește cu legume, ouă sau fructe de mare crude. „*Sushi*: cilindri mici de orez fiert înveliți într-o alga, la mijloc o legumă (castravete), deasupra icre de Manciuuria, felii de pește crud, creveți, fructe de mare”. „22”, 3–9 XII 92, p. 16; „A devenit o adevărată manie: *sushi* de pește (pește crud)”. As., 253/97, p. 3. [fr., engl., *sushi*, cuv. jap.]. [DCR², DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

tempura s.: ‘Fel de mâncare japonez pe bază de orez, de pește crud și de legume – totul răjit; sashimi’. [cuv. jap. de origine portugheză.] La origine pare a fi

o formă coruptă a cuvântului portughez *tempero* ‘bucătărie, pregătire’, acest fel de mâncare fiind transmis în Japonia de misionarii portughezi în sec. al XVI-lea. *Tempura se explică din lat. quatuor tempura* ‘cele patru perioade din an când catolicii portughezi nu mâncau carne’; ... se explică prin port. *temporas* ‘timpul când se postește de patru ori pe an’, ceea ce pare explicația reală. (DCR) [D. CUV. REC., DCR³]

tofu s.: ‘Substanță albă moale din piure de boabe de soia, folosit în special în bucătăria asiatică și în cea vegetariană’; ‘numele japonez al brânzei de soia’. [fr., engl. *tofu*, din jap. *tōfu*, cf. chin. *dòufu* (= din *dòu* ‘fasole’ + *fū* ‘a putrezi, a se acri’); Larousse; Oxford] [D. CUV. REC., DCR³, p. 531 v. *tempura*].

yakiniku s.: ‘Carne prăjită în la mesele de instalații aduse din Japonia. [engl. *yaki niku*, din jap. *yaki* ‘prăjire, preparare pe grătar’ + *niku* ‘carne’; Oxford] [DCR³]

3.4.2. Populații

ainu s. m., adj.: ‘Populație indo-europeană din insule Sahalin, Kurile și Hokkaido din nordul Japoniei’; ‘limba vorbită de această populație’. [engl. *Ainu*, din jap. *ainu*, ‘bărbat, persoană’; Oxford]. [MDN, DEXI, DCR³]

3.4.3. Viață social-politică și religioasă

amakudāri s. ‘Investire a unui funcționar (japonez) de stat într-un post important pentru monopoluri’. [cuv. jap.] DCR v. *post-cheia*, DCR³, p. 157 v. *consultanță*]

kogai s.: ‘Democrație japoneză constituită din organizațiile cetățenești’. [cuv. jap.] [DCR DCR², DCR³, MDN, DEXI]

shogun s.m.: (La origine) ‘Titlul celui care deținea puterea militară și civilă în Japonia’. [fr. *shogon, shogoun*, din jap. *shōgun*, ‘general’; Larousse, Oxford] [DN³, DCR², DEXI, D. CUV. REC., DCR³] ‘cuvânt larg difuzat de la începutul anilor ’90 mulțumită unei cărți și unor ecranizări’, romanul *Shogun* de James Clavell. (Dimitrescu 1997: 204).

shinto s., adj. ‘Shintoism religie oficială a Japoniei până în 1945, data și după care a rămas foarte influentă în stat’. ‘Oficianții cultului *shinto*... fac afaceri prospere cu pomul tuturor făgăduințelor’. R.1., 11 VIII 83, p. 6. ‘În toate templele budiste același ritual este foarte asemănător cu ceremonialul shintoist, doar că într-un sanctuar *shinto* trebuie să bați de două ori din palme pentru a-l chema pe Buddha’. ‘22’, 5/2000, p. 16 [fr., engl. *shinto*, din jap. *shinto* ‘calea zeilor’] [DCR², MDN, DEXI, DCR³]

zen adj., s. Sectă budistă din Japonia, datând din Evul Mediu, care se bazează în special pe educarea anumitor conduit, pe o tehnică special de meditație filosofică, menită să stimuleze concentrarea gândirii, și pe antrenament fizic special. Spec. ‘Doctrină a unei secte budiste introduce în sec. al XII-lea –al XIII-lea care pune accentual pe meditație, pe ‘deschiderea largă a ochiului spiritual’’. Adj. Meditație

zen. [engl., fr., it. *zen*, din jap. *zen* ‘liniște, meditație’, cf. sancr. *dhyāna* ‘meditație’; Larousse, Oxford]. „Din mulțimea de secte budiste, cel mai mare impact l-a avut doctrina Zen, introdusă în sec. XII – XIII, care pune accent pe meditație, pe «deschiderea largă a ochiului spiritual». Îmbrățișat de samurai, Zen-ul a fertilizat arta japoneză – arhitectura, grădinăritul, pictura de peisaj, teatrul Nô, ceremonia ceaiului, Ikebana etc”. „22”, 5/2000, p. 15.] [DEXI, D. CUV. REC.]

3.4.4. Construcții

torii s. (2000) ‘Portic din piatră sau din lemn, uneori din bronz, aflat la intrarea sanctualelor shintoiste [cuv. jap., prin fr. *torii*, PR 1930, „portic ornamental al templelor japoneze shintoiste”, engl. *torii*, cf. *tori* ‘pasăre’ + *i* ‘a sta, a se cocoța’; Larousse, Oxford].

3.4.5. Diverse

hiroșimă s. f. Cea mai nouă „achiziție” a terminologiei sui-generis ce-și propune să exprime potențialul destructiv al armelor nucleare. [n. pr. jap. *Hiroshima*]

kamikaze s.m.: **1.** ‘Luptători sinucigași japonezi din al Doilea Război Mondial’. **2.** (Fig.) ‘Sinucigaș’. ♦ ‘Autor al unui atentat sinucigaș’. [fr, engl. *kamikaze*, din jap. *kami* ‘divinitate’ + *kaze* ‘vânt’, la origine referitor la vântul care, potrivit tradiției japoneze, a distrus flota invadatorilor mongoli în 1281; Larousse, Oxford]. [DCR², DEXI, DCR³]

ronin s.m. (În Japonia feudală) ‘Samurai care părăsea serviciul stăpânului’. [engl., fr. *ronin*, *rônin*, engl. *ronin*; cuv. jap.] [DEXI, DCR³]

tonfa s. f.: ‘Armă originară din China și Okinawa, din care s-a născut bastonul de poliție modern’. [cuv. jap.] [DCR³ v. nunceag]

3.4.6. Meserii, ocupații

ninja s., adj. ‘Oameni antrenați special pentru spionaj și atentate’. ‘Luptător specializat în stilul ninjutsu’. [prin fr. (testoasele) *ninja*; engl. *ninja*, din jap. *ninja* ‘spion’; Larousse, Oxford] [DEXI, D. CUV. REC., DCR², DCR³]

yakuza s., adj.: **1.** Mafia japoneză. **2.** Membru al Mafiei japoneze. „Cel mai puternic *Yakuza* ... sfârșește în spatele gratiilor”. Z. 12/05. **3.** (Cinem.) (Gen de) film de aventuri creat în Japonia, foarte apreciat de japonezi, asemănător filmelor cu gangster. *Film yakuza*. [fr. *jakuza*, engl. *yakuza*, din jap. *ya* ‘8’ la jocul de cărți + *ku* ‘9’ + *za* ‘3’, *jakuza* fiind considerat număr perdant la jocul de cărți; Larousse, Oxford] [DCR², DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

3.4.7. Transport

shinkansen s.: ‘Trenul de mare viteză japonez’. [engl. *shinkansen*, din jap. *shin* ‘acum’ + *kansen* ‘linie principală’; Oxford] [DCR, DCR², DCR³]

3.4.8. Științe

3.4.8.1. Geologie

tsunami s. n.: ‘Valuri marine sau oceanice înalte cauzate de un seism, o erupție submarină, o alunecare de teren’. **2.** (fig.) ‘Șoc; **3.** (fig.) ‘Fortă irezistibilă’; **4.** (fig.) ‘Calamitate, flagel’ **5.** (fig.) ‘Element declanșator al unor efecte nefaste’. [fr., (înc. sec. 19) engl., it. *tsunami*; din jap. *tsu* ‘port’ + *nami* ‘val(uri)’; Larousse, Oxford] [DN³, DCR, DCR², DEXI]

3.4.8.2. Științe naturale

yéti s.m. (Zool.) ‘Animal legendar din Munții Himalaya, omul zăpezilor’ [fr. *yeti*, engl. *yeti*, cf. cuv. tibetan *gya* ‘loc stâncos’ + *dred* ‘urs galben, hienă’]. [DCR, DCR², DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

3.4.8.3. Filosofie

kaizen s. ‘Concepție filosofică despre afaceri bazată pe perfecționarea continuă a capacității de muncă și a eficienței personale’ [engl. *kaizen*, din jap. *kaizen* ‘perfecționare’; Oxford]. [DCR³]

koan s. n.: ‘Ghicitoare fără răspuns din buddhismul zen’. [fr., engl. *koan* ‘paradox’, din jap. *koan* ‘matter for public thought’, cf. chin. *gōngàn* ‘official business’; Larousse Oxford] [DCR³]

3.4.8.4. Medicină

shiatsu s.: ‘Metodă de relaxare care constă în apăsarea cu degetele a punctelor energetice ale corpului uman’ [fr., engl. *shiatsu*, din jap. *shiatsu* ‘apăsare cu degetul’; Larousse, Oxford] [DCR³, D. CUV. REC.]

3.4.8.5. Psihologie, sociologie

hibakusha s.: ‘Termen datând din 1945 și care îi desemnează supraviețuitorii bombardamentelor atomice de la Hiroshima și Nagasaki’. [engl. *hibakusha*, din jap. *hi* ‘a suferi’ + *baku* ‘explozie’ + *sha* ‘persoană’] [DCR², DCR³]

hikikomori s. m.: ‘Evitarea anormală a contactului social, specific adolescenților jaonezi; persoană cu un astfel de comportament. [engl. *hikikomori*, din jap. *hikikomori* ‘a sta în casă’, ‘izolare socială’]. [DCR³]

karoshi s.: ‘Moarte cauzată de munca până la epuizare’. ‘În orice caz, un lucru e sigur, parlamentarii sunt departe de fenomenul numit în Japonia *karoshi*, așa numita moarte din cauză de prea multă muncă. Este vorba despre o altă educație’. R.l. 25 IV 2000, p. 3. [engl. *karoshi*, din jap. *ka* ‘exces’ + *rō* ‘muncă’ + *shi* ‘moarte’; Oxford] [DCR³]

nisei s. (1985) ‘Copiii americanilor sau ai canadienilor care au emigrat în anii '40 în Japonia [engl. *nisei*, din jap. *nisei* ‘a doua generație’; Oxford]

seppuku s.: ‘Sinucidere rituală prin spintecarea pântecului printr-o mișcare dublă, de la stânga la dreapta și de la dreapta la stângă, la origine, privilegiu al samurailor condamnați la moarte; hara-kiri’. [fr. *seppukou*, engl. *seppuku*, din jap. *setsu* ‘a tăia’ + *fuku* ‘pânțece’. Astăzi *hara-kiri* este considerat în jap. un cuvânt vulgar.; Larousse, Oxford]. [DEXI, DCR³]

3.4.9. Cultură și artă

3.4.9.1. Arte, ceremonialuri

bonsai s. m. ‘Arbore pitic cultivat într-un vas plat’. [engl. *bonsai*, fr., *bonsai*, *bonzai* it. *bonsai*, pronunțat cu s sau cu z; din jap. ‘*bon* ‘tavă’ + *sai* ‘plantare’]. [DCR², DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

ikebana s. f.: ‘Arta aranjării florilor conform tradițiilor și a filosofiei japoneze, bazate pe reguli stricte și o simbolistică precisă’. ■ (P. ext.) ‘Aranjament floral conform acestei tehnici’. [fr., engl., it. *ikebana*; din jap. *ikebana*, cf. *ikeru* ‘a înfige’ + *hana* ‘floare’; Larousse, Oxford]. [DN³, DCR, DCR², DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

origami s.: ‘Arta tradițională japoneză de pliere a hârtiei în diferite forme și figuri’ [fr., engl. *origami*, din jap. *origami*, cf. *oru*, *-ori* ‘a îndoi, a plia’ + *kami* ‘hârtie’; Larousse, Oxford]. (p. ext.) [DEXI, DCR³]

karaoke s. n.: **1.** ‘Înregistrarea pe casete a muzicii fără cuvinte, destinată să acompanieze cântăreți ocazionali, sistem devenit la modă în anii ’70. **2.** ‘Formă de divertisment în care interpreți amatori cântă melodii cunoscute, acompaniați de orchestra deja înregistrată’. [fr. *karaoké*, engl. *karaoke*, it. *karaoke*; din jap. *kara* ‘gol’ + *oke* ‘orchestrație’; Larousse, Oxford] [D. CUV. REC., DCR³]

3.4.9.2. Teatru

bunraku s.: ‘Teatru tradițional de marionete’. ‘Programul include spectacole de teatru classic japonez de tipul *kabuki*, *nô* și *bunraku*, precum și spectacole și concerte’. R. Lit. 9 IV 81, p. 22 [fr., engl. *bunraku*, cuv. jap.] [DCR (1982) v. shamisen, DPN, DEX-S, DCR², DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

yoruri s. ‘Narațiunea în teatrul tradițional de marionete’. [fr. *yoruri*, din jap. *Jōruri*, numele unui personaj fictiv; Larousse, Oxford] [DCR, DCR²]

kabuki s. n. ‘Gen de teatru tradițional japonez marionete născut în sec. al XVII-lea, în care dialogurile alternează cu cântece și balet’. □ (adj.) *Teatru kabuki*. [engl. *kabuki*, fr. *kabouki*, it. *kabuki*, din jap. *ka* ‘poezie, cântec’, *bu* ‘dans’, *ki* ‘tehnică, artă’; Oxford]. [DCR², DEXI, D. CUV. REC., DCR³ v. shamisen]

nô s.: ‘Formă de teatru clasic japonez în care se îmbină poezia, dansul și muzica’. [engl., fr., it. *nô*; din jap. *nô* ‘talent’; engleza a împrumutat termenul sub formele *noh* și *nô* în 1871; Oxford] [DCR²]

3.4.9.3. Film

anime s.: ‘Film de animație destinat atât adulților, cât și copiilor’. [engl. *anime*, din jap. (1980) prescurtare de la *animēshon* (din engl. *animation*); Oxford] [DCR³]

manga s.: ‘Desene animate cu caracter violent’. [engl., fr. *manga*, din jap. *manga* ‘dessin d’érisoire’, din (1950) *man* ‘divagație, lipsă a scopului’ + *ga* ‘picture’; Larousse, Oxford]. [DCR³]

3.4.9.4. Literatură

haikú s. n.: 1. ‘Poezie clasică din trei versuri, primul și al treilea pentasilabice, iar al doilea heptasilabic’. 2. ‘(Despre în proză, scurte) de tipul *haiku*-ului. „Obsesia pentru concentrarea maximă a textului ... m-a determinat să numesc textilele lui Val Gheorghiu proze *haiku*. R. lit., 12/2000, p. 6. [engl., fr., it. *haiku*; contragere din jap. *haikai no ku* ‘vers alb’; Oxford] Sensul initial al lui *haiku* a fost ‘amuzament, glumă’; *haikai* este atestat la Paul Eluard în 1920, în titlul antologiei *Pour vivre ici, onze haikais* DCR]. [DCR, DEX-S, DCR², 2007 DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

3.4.10. Relaxare și divertisment

ryokan s. (1982) ‘Hotel tradițional japonez’. [fr. *ryokan*, din jap. *ryo* ‘călătorie’ + *kan* ‘loc’; Larousse: *ryokan* este termenul vechi în japoneză, alături de care apare și neologismul *hoteru*, din fr. *hotel*].

ryotei s.: ‘Restaurant tradițional japonez prestigios’. ‘„Abia după aceea pot servi „sake” (un fel de rachiu din orez) clienților. Celebrele ryotei cu prețuri astronomice, acum „ajustate” la cererea pieței”. R.L., 30 XII 94, p. 11. [engl. *ryotei*, din jap. *ryōtei*, cf. *ryō* (presc. de la *ryōri*, din m. chin.) ‘mâncare, bucătărie’, prezent în *kaiseri ryori* ‘bucătărie de mare clasă’ + *tei* ‘pavilion, reședință elegantă construită în stilul al caselor de vară tradiționale’. Oxford: *tei* (din chin.) apare ca element final în denumirile restaurantelor]. [DCR³]

3.4.11. Sport

aikido s.: (1990) ‘Artă marțială japoneză creată în 1931, bazată pe mișcări de rotație ale corpului care urmărește neutralizarea forței adversarului’. [fr., engl. *aikido*, din jap. *aikidō*; *ai* ‘armonie, unire’ + *ki* ‘spirit’ + *do* ‘cale’; Oxford] [DN³, DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

dan s. m. ‘Gradație la artele marțiale de la nivelul de centură neagră’; ‘sportiv ca are unul din aceste grade’ [fr. *dan*, (1940s) engl. *dan*, din jap. *dan* ‘rang’]. [DN³, DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

karateka s. m. f.: ‘Practicant de karate’. ‘„Felul în care a reacționat arbitrul cu calități de *karateka*”. Fl., 26 VI 87, p. 22. ‘„Trei *karateka* [...] elevii cunoscutului sensei Alios Gurschi”. Gaz. Sp., 20 III, 90, p. 2. [engl. *karateka*, fr. *karatēka*, it. *karateka*, din jap. *karate* + *ka*, cf. *kara* ‘gol’ + *te* ‘mână’ + *ka*; Oxford] [DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

kendo s. n.: ‘Artă marțială japoneză în care se combatanții, protejați cu o cască și un plastron rigide, se luptă săbii de bambus ținute cu ambele mâini’ [fr., engl. *kendo*, din jap. *kendō*, cf. *ken* ‘sabie’ + *dō* ‘cale’; Oxford]. [DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

seiza s.: ‘Poziție de meditație (din tradiția japoneză), așezat în genunchi, cu fesele sprijinite pe călcâie’. [engl. *seiza*, din jap. *seiza*, cf. *sei* ‘corect’ + *za* ‘ședere’; Oxford] [DCR³]

sensei s. m.: (1990) ‘Maestru sau profesor de arte marțiale’. [fr., engl. *sensei*, din jap. *sensei* ‘maestru; profesor’, cf. *sen* ‘anterior’ + *sei* ‘naștere’; Larousse, Oxford] [DCR³]

shotokan s. (1990). ‘Stil de luptă la karate foarte răspândit în Marea Britanie și în alte țări’. [engl. *Shotokan*, din jap. *shtotokan*, cf. *shō* ‘corect, adevărat’ + *to* ‘cale’ + *kan* ‘casă mare’] [DCR³]

sudoku s.: ‘Joc care constă în completarea unei grile de nouă careuri a câte nouă căsuțe fiecare cu cifre între 1 și 9’. [fr. *sudoku*, (înc. sec. 21) engl. *sudoku*, din jap. *sūdoku*, cf. *sū(ji)* ‘număr’ + *doku (shin)* ‘o singură stare’, după *sūji wa dokushin ni kagiru* = ‘numerele sunt reduse la unul sigur’; Oxford] [DCR³]

sumo s.: ‘Luptă tradițională japoneză legată de cultul Shinto între concurenți obezi’. ‘Cel mai renumit luptător de *sumo* din Japonia, se retrage din competiții’. ‘Putem vorbi de *sumo* ca de un sport?’ Fl., 21 X 86, p. 23. [fr., (sec. 19) engl., it. *sumo*, din jap. *sumō* ‘luptă’; Larousse, Oxford] [DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

3.4.12. Vestimentație

fundoshi s.: ‘Obiect japonez tradițional de lenjerie de corp masculină, care acoperă sexul și lasă fesele descoperite, constând dintr-o fâșie de pânză petrecută în jurul brâului, apoi printre picioare și legată la spate’. [engl. *fundoshi*, cuv. jap.] [DCR³]

3.4.13. Obiecte casnice

futon s.n.: Saltea subțire care se pune în patul japonez sau pe tatami. [fr., engl. *futon*, jap. Larousse: fr. *futon*: ‘Matelas d’origine japonaise, plus ou moins épais, constitué de couches de flocons de cotton’; Oxford: ‘A padded unsprung mattress originating in Japan, that can be rolled up or folded in two’. ‘A type of low wooden sofa bed having an unsprung mattress’.] [DCR³]

hibachi s.: Aparat de gătit portabil, asemănător unui mic grătar. [engl. *hibachi*, din jap. *hibachi*, *hi-bachi*, cf. *hi* ‘foc’ + *hachi* ‘bol, oală’; Oxford] [DCR³]

tatami s. n.: **1.** Rogojină tradițională japoneză care servește drept pat. **2.** Spațiu strict delimitat pe care se desfășoară unele întreceri sportive tradiționale japoneze (de ex. judo). **3.** Așternut din pai pentru plajă. ‘Am cumpărat un *tatami* bej. [fr., engl. *tatami*, fr. *tatami*, jap. *tatami*. Larousse: ‘Tapis épais fait de nattes en paille de riz tressée, servant en particulier à la pratique des arts martiaux’.]. [DCR², DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

3.5. Hindi

3.5.1. Alimentație

basmati s.: ‘Orez indian cu bobul lung, cu aromă delicată’. [engl., fr. *basmati*, din hindi *bāsmatī* ‘aromat’; Larousse, Oxford] [DCR³]

bhaji s.: ‘Mâncare din legume fripte sau prăjite’; ‘mică prăjitură plată sau chiftea din legume prăjite în unt’. [engl. *bhaji*, *bhajia*, din hindi. *bhājī* ‘legume prăjite’; Oxford] [DCR³]

chutney s., adj.: ‘Condiment picant, dulce-acrișor, originar din India, făcut din fructe sau legume cu oțet și zahăr’. [fr. *chutney*, engl. *chutney*, din hindi. *caṭnī* ‘condiment puternic’, Larousse] [D. CUV. REC., DCR³]

3.5.2. Viață social-politică

panchayata s. f.: ‘Consiliu sătesc local alcătuit din cinci membri’. [engl. *panchayat*, cuv. hindi, cf. sanscr. *panca* ‘cinci’ + *āyatta* ‘dependență de’; Oxford].

3.5.3. Religie și credințe

apsara s. f. (Budism; hinduism) ‘Zeită de rang inferior din mitologia hindusă, reprezentată ca o dansatoare sau o muziciană’ [fr. *apsara*, *apsaras*, engl. *apsara*, din hindi *apsarā*, cf. sanscr. *apsarās*] [DCR³]

ashram s. n. ‘Complex monastic în sudul Asiei sau un loc destinat meditației’. [fr. *ashram*, engl. *ashram*, cuv. hindi, din sanscr. *śram* ‘s’exercer’, *āśrama* ‘schit’]. [DEXI, DCR³]

guru s. m.: **1.** ‘Maestru spiritual hindus în jurul căruia sunt grupați discipolii’; ‘conducător al unei secte hinduse’. **2.** (fig.) ‘Mentor spiritual al unui scriitor, filosof, muzician, actor’. [engl., fr. *guru*, din hindi, punjabi, sanscr. *gurū* ‘venerabil’ (comp. cu lat. *gravis*); Larousse: *guru*: ‘maître spirituel hindou, autour de qui sont groupés des disciples’. ‘Homme qui dirige une secte’] [DCR, DEXI, DCR², D. CUV. REC.]

mandala s. f.: (Tantrism hindus; budism) ‘Diagramă simbolică, reprezentând evoluția și involuția Universului pornind dintr-un punct central’. [fr., engl. *mandala*, cf. skt. *maṇḍalai* ‘cerc, disc’; Oxford]. [MDN, DCR³]

mantra s. f.: (Hinduism, buddhism) ‘Sunet sau silabă repetată pentru a-l ajuta să se concentreze pe cel care meditează’. ‘Slogan, frază repetată frecvent’. [fr. *mantra*, engl. *mantra*, (sf. 18) sanscr. ‘gândul din spatele cuvântului și al acțiunii’, cf. *man-* ‘a gândi’]. [DEXI, DEX 09, DCR³]

panchen lama s. m. inv.: ‘A doua autoritate religioasă din Tibet după Dalai lama’. [din fr. *panchen-lama*, engl. *Panchen Lama*; din tibetan. *panchen*, abrev. de la *pandi-tachen-po* ‘marele învățat’; Larousse, Oxford]. [DCR³]

sikh s. m. f., adj.: ‘Membru al unei comunități religioase din India, întemeiată în sec. al XVI-lea, care se opunea sistemului castelor’. [fr., engl. *sikh*, din punjabi *sikh*, *sikhe*, pāli *sikkha* ‘discipol’, sanscr. *śiṣya* ‘discipol’; Larousse: Oxford]. [DEXI, DCR³]

yantră s. f.: (Hinduism, tantrism) ‘Diagramă geometrică sau obiect care-i ajută pe yoghini să se concentreze’ [fr., engl. *yantra*, sanscr. ‘device for holding or fastening’]. [DCR³]

yoghîn s. m.: ‘Adept al filozofiei și al practicilor yoga’. [fr. engl. *yogi*, din sanscr. *yogī*, cf. *yoga* ‘unire’; Larousse, Oxford] [DN³, DCR, DCR², D. CUV. REC., DCR³]

3.5.4. Meserii, ocupații

coolie s.m.: **1.** ‘Numele unei populații din India.; persoană din sudul sau estul Asiei’. **2.** ‘Trăgător de rișcă’. **3.** ‘Muncitor necalificat originar din India, China sau altă țară asiatică’. [fr., (sec. 17) engl. *coolie*, din gujarati *kūlī*, ‘numele unei populații din India’, hindi, *kūlī* ‘zilier’, urdu *ḳulī* ‘sclav’] [DCR, DCR², DEXI, DCR³]

3.5.5. Știință

3.5.5.1. Științe naturale

kenáf s.: (Bot.) ‘Plantă din estul Indiei, ale cărei frunze sunt folosite pentru hrana vitelor, iar din tulpină se obțin fibre textile asemănătoare cu iuta, folosite la fabricarea pânzei, a pastei de hârtie, a sforilor și a materialelor ecologice. [fr. *kénaf*, (sf. se. 19) engl. *kenaf*, din pers. *kenaf*, var. a lui *kanab* ‘cânepă’, Oxford; v. rom. *cânepă*]. [DCR, DCR², DEXI, DCR³]

3.5.5.2. Medicină

ayurveda s.: ‘Medicină tradițională bazată pe filosofia indiană având ca scop armonia dintre corp și spirit și dintre individ și mediul înconjurător’. [engl. *Ayurveda*, fr. *ayurvéda*, cf. sanscr. *āyur* ‘viață’ + *veda* ‘cunoaștere, știință (sacră)’; Larousse, Oxford]. [DCR³]

chakra s.f. ‘Fiecare dintre cei șapte centri energetici al corpului omenesc’ [engl., fr. *chakra*, din sanscr. *cakra* ‘roată, disc’, cf. baza i.-e. cu sensul ‘a se învârti’; Larousse: ‘cuvânt sanscrit cu sensul ‘roată, disc’, care simbolizează discul solar al lui Vișnu și fiecare dintre cei șapte centri energetici ai ‘corpului în yoga’. Oxford: *chakra*: (în gândirea indiană) fiecare dintre cei șapte centri ai puterii spirituale ai corpului uman’]. [DEXI, D. CUV. REC., DCR³]

dosha s. f. ‘Formă de energie specifică fiecărui individ’. [engl., fr. *dosha*, din sanscr. *doṣa*, ‘greșală, boală’; Larousse: fr. *dosha*, skt. ‘ce qui altère’]. [DCR³]

3.5.6. Vestimentație

jodhpur adj.: ‘Pantaloni de călărie largi și strânși de la genunchi până la’ [(sf. sec. 19) engl. *jodhpurs*, fr. *jodhpur*, cf. n. pr. Jodhpur; Larousse, Oxford] [DCR³]

3.6. Turc, turcic

3.6.1. Populații

khazar s.m., adj.: ‘Populație turcică, care a ocupat o mare parte din sudul Rusiei din sec. al VI-lea până în sec. al XI-lea și care s-a convertit la iudaism în sec. al VIII-lea, actualmente din centrul Afganistanului, din Pakistan și Iran. [din engl. *Khazar*, orig. nct.; Oxford] [DCR³]

3.6.2. Viață social-politică și religioasă

başkan s. m.: ‘Guvernator al Găgăuziei basarabene’. [DCR³]

vilaiat(t) s.n.: ‘Diviziune administrativ-teritorială din țările musulmane’. [DEXI, DCR³]

3.6.3. Științe naturale – Zool. (turcic.)

maral s. m.: ‘Specie de cerb care trăiește în Tian-Șan și în munții din sudul Siberiei’. [engl. *maral*, din turc. *maral*, *meral* ‘câprioară’, comp. cu pers. *marāl* ‘cerb rotat’, ‘ibex’; Oxford Oxford: *maral*: ‘a red deer of the rare subspecies *Cervus elaphus maral*, found in Asia Minor and the Caucasus’]. [DEXI, DCR³]

şubát s.: (Zool.) **1.** ‘Fermă mecanizată de cămile’. **2.** ‘Lapte bătut obținut din laptele de cămilă’. [DCR, DCR³]

4. ADAPTAREA LA SISTEMUL LIMBII ROMÂNE

4.1. Scrierea

Variantele multiple de scriere ale aceluiași cuvânt se explică prin:

a) transliterarea diferită în limbile prin care au pătruns (franceză, engleză):

abaya/abaia: [Musulmanele] „își acoperă corpul cu o *abaya*”. (hunedoreanu.ro 05/07). „O *abaya* este un veșmânt ... lejer”. (9am.ro, 01/11); *ayatollah/ayatolah*: „S-a reîntors în Iran *aiatolahul*”. (Sc. 02/79). „*Ayatolahul* K., i-a cerut [primului ministru] să demisioneze”. id. „*Ayatollah*-ul a decedat”. (antena3.ro 21 octombrie 2014); *ayran/airan*: „*Ayran* (*airan*) este denumirea unei băuturi turcești”. (Cesamancam.ro, 03/15). „*Airanul* o ajută pe Popeasca”. (libertatea.ro, aprilie 2014); *başkan/başcan*: „Găgăuz-Yeri e condusă de un *başkan*”. (Ad. 03/02, 11). „Găgăuzia și-a ales *başcanul*”. (tv7.md, martie 2015); *burqa/burka/burca*: „Femeile ... acoperite de *burqa*”. (Naț. 12/00). [Femeile] „purtau *burka*”. (Cot. supl. Festivalul Enescu 09/09). „Hidjab-ul sau *burca*”. (criticatac.ro, mai 2012); *burquini/burkini*: „Aheda Zanetti, ... a creat *burquini*”. (G. 01/07, 24). „Carole ... și-a cumpărat *burkiniul*”. (realitatea.net, august 2009); *chadri/tchadri*: „Purtarea *tchadri*-ului”. (Elle 11/01, 58). „I se spune *chadri*”. (evz.ro 12/08); *coolie*: „Un «*coolie*» ... refuzase să plece într-o cursă. Argumentul prezentat de *colie* (sic!), că pasagerul este prea greu – 90 kg. – nu l-a salvat de o amendă”. (R.I. 12/77, 6; D. 87/ 05); *feng shui*: „Principiile *Feng Shui*”. (Cosm. I–II/ 04, 80). „Consilierii *feng-shui*” (Ev.z. 01/07, 28); *hamam/hammam*: „O baie turcească (*hamam*) este binevenită.” (Av. 05/00, 70). „Primul *hammam* ... a fost deschis [la] Sângeorgiu de Mureș”. (R. lib. 08/06, 11). „Ca să-ți prelungești siesta, un moment de plăcere la *hamam*”. (Marie Claire 08/08, 129); *Hezbollah/Hizbullah*: „Organizatorul rețelei *Hezbollah*”. (Ad. 02/90, 6). „*Hizbullah* a rezistat atacurilor terestre”. (lovendal.ro mai 2007); *hidjab/hidjeb*: [O profesoară] ... să poarte *hidjeb*”. (Fem. 07/90, 12). „Îmi dăduseră un ... (*hijab*)”. (G. 08/ 06, 11); *jamahirie/jamahiryie*: „Ziua națională

a *Jamahiriei Arabe*". (Sc. 09/77, 5). „*Jamahiriya Libiană*" (jurnalul de argeș.ro martie 2011); *judokan*: „Al treilea *judokan* român". (Sc. 05/82, 5); *jiu-jitsu/jiu jitsu*: „Un străvechi sport nipon, *jiu-jitsu*". (Sc. 12/79, 5). „Tehnicile ... *jiu jitsu*". (Av. 09/ 01, 74); *kai-zen/kaizen*: „*Kaizen* [înseamnă] ‘schimbare în bine’". (Argeș Expres 04/10).

kamikadze/kamikaze: „Mulți tineri au devenit *kamikadze*". (R. lit. 39/ 01, 1). „*Kamikaze* palestinieni". (Ad. 02/04). [din engl., fr., it. *kamikaze*, din jap. *kami* ‘dumnezeu, maestru’ + *kaze* ‘vânt divin’]. La origine taifun providențial care a distrus flota de invazie mongolă în 1274 și 1281 și a salvat Japonia de la o invazie iminentă (JDC). La sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial însemna „avion încărcat cu exploziv care urma să explodeze căzând în picaj pe vapoarele americane”. Al doilea sens se întâlnește în mai multe limbi; de observant că tânărul scriitor francez Marc-Edouard Nabe a publicat recent, în anul 2000, un „jurnal-roman” intitulat *Kamikaze*, în care își viața cititorilor.

karoshi: „Primul caz de *karoshi* a fost consemnat ... în 1969”. (G. 04/07, 7); *kendo/cendo*: „Cea mai nobilă [artă marțială] este *kendo*, „calea săbiei”. (Naș. 11/00, 3). „*Cendo* a devenit acum o artă marțială a Japoniei”. (R. lit. 08/ 08, 26); *khazar*: „*Khazarii* sunt ... dușmani ... ai talibanilor”. (Olivia 03/03, 88-89); *majles/majlis*: „Clădirea *Majlisului*”. (Sc. 02/79, 4). „*Majlesul* este condus conform principiilor islamice”. (academia.edu.); *mollah/molah/mullah*: „*Molahul Omar*”. (Naș. 04/01, 11). „Ben Laden și *mollahul Omar*”. (ziare.com februarie 2008). „Persoanele ... aruncate în închisoare de ... *mullahi*”. (Ev.z. 04/97, 5); *mujahedin/mujahidin*: „*Mujahedini* luptători”. (Ad. 09/01, 17). „Un adevărat *mujahidin*”. (Investigatiejurnalistica.blogspot.ro. aprilie 2012); *niqab/niquab/nikab/nikuab*: „Femeile ... aleg *niqabu*”. (ritertime.wordpress.com octombrie 2012); „Un *niquab* ... acoperă ... mare parte a feței”. (captkeyo.com mai 2013). „*Nikabul* reprezintă altceva”. (voxeurope.eu noiembrie 2010). „Prințesa nu poartă *nikuabul*”. id.; *nô*: „Trei piese *Nô* de scriitori anonimi japonezi”. (R. lit. 02/84,16); *qi/chi/ki*: „Buna circulație a lui *Qi* (suflul vital)”. (Elle 04/99, 104). „Curgerea liberă a energiei numită *ki* japoneză, *chi* în chineză”. (Elle 01/04, 101); *sake/saké*: „Băutura mortală *sake*”. (Expres 30/94, 15). „Tare ca un *sake*”. (G.Sp. 02/08); *seppuku/seppuku*: „Și-a făcut *seppuku*”. (Ev. z. 07/97, 12). „Mishima și-a făcut *seppuku*”. (evenimentul.ro 03/02); *sashimi*: „Preparatul de bază este *sashimi*”. (Elle 03/99, 114); *sharia*: „Inserarea legii *Sharia* în proiectul de Constituție”. (blogideologic. wordpress. com 09/11).

sheila/shayla: „*Sheila* este o eșarfă”. (evz.ro 01/11). „*Shayla* reprezintă un văl tradițional”. (olgalady.wordpress.com 02/11); *shiit/șiiit*: Grupă religioasă ... *shiită*”. (ziarul de duminică. ro februarie 2009). „Iranul majoritar *șiiit*”. (revista22.ro iunie 2005); *sunnit/sunit*: „Mahmoud Hammoud este *sunnit*”. (Ad. 10/01, 9). „Primul ministru [este] musulman *sunit*”. (revista22.ro iunie 2005).

b) pătrunderea în engleză și franceză a aceluiași cuvânt din persană și/sau arabă: *Hezbollah/Hizbullah*: „Organizatorul rețelei *Hezbollah*”. (Ad. 02/90, 6).

„*Hizbullah* a rezistat atacurilor terestre”. (lovendal.ro mai 2007); *hijab/hejab*: „*Hejabul* pentru femei”. (turntoislam.com februarie 2003). „Tradiționalul *hijab*”. (evz.ro februarie 2011); *majles/majlis*: „Clădirea *Majlisului*”. (Sc. 02/79, 4). „*Majlesul* este condus conform principiilor ... islamice”. (academia.edu); *mujahedin/mujahidin*: „*Mujahedini* luptători”. (Ad. 09/01, 17). „Un adevărat *mujahidin*”. (Investigatiejurnalistica.blogspot.ro. aprilie 2012); *mollah/mullah*: „*Mollahul Omar*”. (ziare.com februarie 2008). „Persoanele ... aruncate în închisoare de ... *mullahi*”. (Ev.z. 04/97, 5).

c) Ortografierea potrivit normelor limbii române:

aiatolah: „S-a reîntors în Iran *aiatolahul*”. (Sc. 02/79); *burca*: „Hidjab-ul sau *burca*”. (criticacat.ro, 05/12); *caroshi*: „*Caroshi* – moartea din prea multă muncă”. (Ev. z. 04/07, 3); *cendo*: „*Cendo* a devenit acum o artă marțială a Japoniei”. (R. lit. 08/ 08, 26); *hazar*: „*Hazarii* au fost un enigmatic popor”. (R. lit. 05/85, 22); *judocan*: „*Judocanii* români”. (Sc. 01/73, 2); *molah*: „*Molahul Omar*”. (Naț. 04/01, 11); *no*: „Artist de teatru *No*”. (jumalul.ro 05/09); *sunit*: „Musulman *sunit*”. (revista22.ro 06/05); *șiiit*: „*Șiiți* și kurzi”. (Ad. 07/07, 9); *sașimi*: „Prada se și transforma în „*sașimi*”. (R. lib. 05/83, 6); *tomfă*: „Centuri cu multe compartimente, ... „*încărcătoare*”, chei sau *tomfă*”. (libertatea.ro 05/09).

4.2. Particularități semantice

Inventarul cuprinde termeni utilizați atât cu sensuri denotative, cât cu conotative (depreciative și/sau ironice) cu care circulă în presa noastră.

ayatollah: „Jorg Hayder, *ayatollahul* extremei drepte din Austria”. (Ad. 10/02, 14). „Ion Iliescu, *ayatollahul* PSD” (jurnalul.ro 1mai 2011).

fedain: „*Fedainii* lui Băsescu”. (scrndfi. ro, 10/12).

guru: „Jean-Paul Sartre, marele „*guru*” al inteligenței pariziene”. (R. lit. 08/95, 14).

jamahirie: „Noua *Jamahirie* pedelistă”. (jurnalul de argeș.ro 03/11).

jihad: „*Jihadul* politic la alegerile din Argeș”. (jurnalul de argeș.ro, 03/11).

mujahedin: „Victor Ponta i-a numit *mujahedini* pe jurnaliștii mediafax”. (nasul-tv, 2/02/14).

mantra: „Recitarea numelor „al-Qaida” și „Iran” a devenit un soi de *mantra*, de descântec politic”. (R. lib. 03/08).

nikab: „Operele [artistului de stradă din Paris] de guerrilla *nikab* au fost expuse la New York”. (voxeurope.eu 11/10).

seppuku s. „Pensionarii își fac singuri *seppuku* cu talonul [de pensie]”. (G. 06/10, 10).

shinkansen: „3.000 de euro, un concediu cu shogun, gheșe și *shinkansen*”. (Cot. 30/08 07).

shogun: **1.** (impropriu; autohtonizat) ‘șef, boss al unei organizații criminale’. „*Shogunul* se destăinuie”. (R. lib. 02/94, 16); **2.** (ironic) ‘lider politic ce aplică metode agresive’: „*Shogunul*” ... a făcut ani de pușcărie (în locul lui Traian Băsescu) în dosarul Flota”. (G. 07/08, 4).

sudoku: „M-am săturat să joc *sudoku* la serviciu”. (Ev.z. 11/08,15).

tsunami: (fig.) **1.** ‘val, invazie’: „Veritabil *tsunami* de tipărituri, nu întâlnește încă, ... acel filtru axiologic pe care și epoca interbelică”. (Ad. lit. și art. 743/ 04, 1). „*Tsunami* de concedieri colective în 2006”. (R. lib. 12/05, 1); **2.** ‘șoc’: „Nici Televiziunea Națională, nici particularele n-au îndrăznit să-l supere de dom’ Timofte, așa că *tsunami*-ul proiectat de noi n-a putut depăși marginile paharului cu apă”. (G. 02/06, 12). „Un *tsunami* antropologic a devastat insula [Sardinia] și el crede că nu se poate trece pe parcursul unei singure generații de la oi la telefonul mobil”. (R. lit. 06/06, 29); **3.** ‘forță irezistibilă’: „*Tsunami*-ul tenisului mondial [...] un tânăr ... de 22 de ani”. (Prog. TV 06/ 08, 28); **4.** ‘calamitate, flagel’: „*Tsunami* în serviciile secrete”. (R. lib. 12/05, 1); **5.** ‘declanșator al unor efecte nefaste’: „Tăriceanu, un *tsunami* pentru Guvernul Tăriceanu?” (R. lib. 11/05, 2).

Exemplele prezentate au arătat o adaptare aproximativă sau mai degrabă o încercare de adaptare a unora dintre cuvintele selectate la sistemului fonetic al limbii române.

Proveniența aceluiași cuvânt prin diferite filiere explică existența mai multor variante de scriere, fiecare dintre acestea indicând din ce limbă l-a preluat de fapt româna. De ex. varianta *tchadri* este din franceză, iar *chadri*, din engleză. În franceză sunetul *č* este redat în scris prin grupul de litere *tch*, echivalentul său din engleză fiind grupul *ch*. Sunetul *ğ* e transcris în franceză prin *dj*, iar în engleză prin *j* (ex. fr. *djihad*, engl. *ji*had). Unele cuvinte (ex. *abaia*, *aiatolah*) sunt scrise potrivit ortografiei fonetice românești în încercarea de a simplifica modul de transcriere a cuvintelor străine. În cazul multora dintre cuvintele din chineză, japoneză, coreeană și hindi s-a păstrat grafia din limba din care au fost împrumutate de română (engleză, franceză).

4.3. Particularități morfologice

Corpusul nostru cuprinde substantive comune și proprii invariabile în gen și număr deoarece provin din limbi în care substantivul fie nu are aceste categorii gramaticale, fie are desinențe de gen și număr total distincte de cele din română. În persană și japoneză substantivele nu au categoria genului gramatical. În arabă substantivul este variabil în funcție de gen, iar categoria numărului cuprinde singularul, dualul și pluralul. În română, neologismele au fost incluse în general în categoria neutrelor, cu unele excepții. Adaptarea substantivelor provenite din diverse limbi orientale la sistemul morfologic românesc este pur formală, întrucât nu are legătură nici cu flexiunea nominală din idiomurile orientale, nici cu cea din limbile din care le-a preluat română.

Încadrarea substantivelor în categoria genurilor s-a făcut pe baza a trei criterii:

- a) formal, al finalei vocalice sau consonantice a cuvântului;
- b) raportarea la genul natural al persoanei desemnate;
- c) relația cu un sinonim din același câmp semantic.

4.3.1. Au fost încadrate în categoria masculinelor, substantivele în finală consonantică și cele în *-i,-u*:

ayran: „Un *ayran*”. (Ad. 10/03); *baha'i*: „*Baha'iul* Wargha Enayati”. (gândul.info 10/14); *başkan*: „Un *başkan* (guvernator)”. (Ad. 13/02, 11); *bonsai*: „*Bonsaii* ... trăiesc în ghivece sau tăvițe”. (Gaz. de Sud 02/09); *druz*: „*Druzul* Walid Jumblatt”. (revista.22.ro 06/15); *fedain*: „Membri ai milițiilor *fedainilor*”. (adevărul.ro 04/09); *guru*: „Cuvântul *gurului*”; *hazar*: „*Hazarii* au fost un enigmatic popor”. (R. lit. 05/85, 22); *jenşen*: „*Jenşenul*, plantă agricolă?” (Sc. 11/82, 3); *judokan*: „*Judocanii* români și-au etalat calitățile”. (Sc. 01/73, 2); *mollah*: „*Mollahul* Omar”; *mujahedin*: „*Mujahedinul* Caliopie Ichim”. (jurnaluldeargeş.ro, 3 martie 2011); *ronin*: „Acești oameni erau numiți *ronini*”. (Ad. 09/02, 1); *sensei*: „*Sensei* Cătălin Țăranu”. (Ad. 03/05, 1); *shiatsu*: „Diplome care atestă cursurile de masaj, *shiatsu*”. (Ad. 10/ 03, 9); *shogun*: „La Tokyo ... veghează câțiva „*shoguni* din umbra”. (adevarul.ro 11/07); *taikonaut*: „Numele *taikonautului* ... a fost ținut secret”. (Ad. 16 X 03, 13). „*Taikonaut* este construit din numele chinez ... taikong”. (Mon. de Suceava 11/05). „Termenul de *taikonaut* [este] versiunea chineză a astronautului”. (Naș. 11/99, 7); *won*: „*Wonul* coreean cotate în jur de 1300/dolar”. (Z. 01/98, 4); *yeti*: „Un *Yeti* african?” (Sc. 10/78, 5); *yoghin*: „*Yoghinul* a rămas în această stare timp de opt zile”. (Sc. 06/79, 5); *yuan*: „*Yuanul* ca o alternativă la dolarul American”. (ziare.com 14/03/13). 10.000 de instituții financiare fac afaceri în *yuani* chinezești”, id.

4.3.2. Masculinele au pluralul în *-i*:

baha'i: „*Bahaii* sunt convinși că sufletul lor va progresa și după moarte”. (gândul.info 10/14); *druzi*: „*Druzi* sau ... *druzieni*”. (ziarul de duminica.ro 02/09); *fedaini*: „Membri ai milițiilor *fedainilor*”. (adevărul.ro 04/09); *taliban*: „*Talibanii* au ... interzis fotbalul”. (Ev.z. 5 IV 97, 5); *ulema*: „Victoria clerului islamic (*ulema*)”. (jurnalul.ro iunie 2009); *sunnit*: „*Hammoud* este *sunnit*”. (Ad. 10/ 01, 9).

Forma *başkan* se folosește indiferent de genul natural al persoanei care îndeplinește această demnitate: „*Mihail Formuzal* ... *başkan* al Găgăuziei”. (allmoldova.com, 02/11). „*Irina Vlah* ... *başkan* al Găgăuziei”. (Tv.7.md martie 2015).

4.4. Fac parte din clasa femininelor numele comune terminate la singular în *-a* sau în *-e*:

abaya: „O *abaya* este un veșmânt ... lejer”. (9 am.ro ianuarie 2011); (folosit și ca s. m.): „Prințesa *Brianna* și-a cumpărat un *abaia*”. (Naș. 08/ 00, 12); *burka*: „Fac rost de o *burka*”. (vice.com, 24) vs. *burqa*: „Vălul musulman *burqa*”. (hotnews.ro august 2009); *fatwa*: „O *fatwa* ... interzice realizarea oamenilor de zăpadă”. (mediafax.ro 01/15); *hiroşima*: „O *hiroşimă* este egală cu o capacitate de distrugere echivalentă cu cea abătută asupra Hiroşimei”. (Sc. 08/75, 8); *jamahirie*: „Marea *Jamahirie* Arabă Libiană” (romanian.ruvr.ru 01/13); *mandala*: „Poze cu *mandale* colorate”. (G. 03/10, 11); *mantra*: „Se succedau *mantr*e, *mandale*, devize”.

(Obs.cult. 10/01, 5); *okiya*: „Studentele intră într-o *okiya*”. (R. lit. 12/94, 11); *panchayata*: „Membri ai guvernului și *panchayatelor*”. (Sc. 02/75, 6); *șaria*: „Inserarea legii *Sharia* în proiectul de Constituție”. (blogideologic.wordpress.com 09/11); *tonfa*: „O armă albă, ... o *tomfă*”. (R. lit. 25/93, 7); *yantra*: „[Membrilor MISA] li s-a înfățișat la început o *yantră*”. (G. 03/08, 13).

4.5. Substantivele terminate în consoană au fost asimilate clasei neutrelor:

ashram: „Un *ashram* este un lăcaș de meditație”. (Fem. 12/92, 22); *ayran*: „*Ayran*... este denumirea unei băuturi”. (cesamancam.ro martie 2015); *chador*: „Femei îmbrăcate în *chador*”. (Elle 10/01, 126); *chadri*: „I se spune *chadri*”. (evz.ro 12/08); *futon*: „*Futonul* poate ține loc și de pat”. (vreaumobila.ro martie 2011); *hadis*: „Musulmanele respectă *hadisele*”. (forum.desprecopi.com 03/05); *hijab*: „Un ... nou (*hijab*)”. (G. 08/06, 11); *kebab*: „*Sish kebab* de miel”. (Elle 07/01, 129). „Să încerci *chebabul*, în variatele: *döner chebab* ... și *şiş chebab*”. (Lib. 06/09). „Carnea de miel ... este întâlnită mai des în *shish kebab* sau *döner kebab*”; *majles*: „*Majlesul* ... este condus conform principiilor islamice” (academia.edu); *niqab*: „Femeile ... să poarte ... *niqab*”. (mediafax.ro 01/15); *sake*: [Gheșele] pot servi *sake* ... clienților”. (R. lit. 12/94, 11); *yakiniku*: „Un *yakiniku*, adică un local unde clienții sunt poftiți să-și prepare singuri friptura”. (Ev.z. 12/07, 24)

4.5.1. Neutrelor au pluralul în -uri (a) sau în -e (b):

(a) *ashram*: „*Ashram*-uri ale MISA, dotate cu videochat-uri”. (Ad. 10/04, 13); *ayran*: „*Ayranuri* din partea casei”. (forum.computergames.ro august 2009). „Fac *ayran*-uri”. (kissthecook.ro septembrie 2010); *chador*: „*Chador*-uri pe imaginile ... fotomodelor”. (ziare.com 02/09); *hadit*: „Sute de *hadituri*”. (forum.desprecopi.com 03/05); *haiku*: „*Haiku*-urile tălmăcite... din desenele lui I.M.”. (R. lit. 04/75, 1); *hijab*: „Turbane, *hidjaburi*, moschei”. (m.ziare.com octombrie 2008). „*Hidjab*-uri în Canada”. (criticatac.ro martie 2012). „Nevestele îmbrăcate în *hejab*-uri”. (imperatortravel.ro iunie 2011); „Am ... *hejaburi*”. (rasarit.com. iunie 2006); *hutong*: „Trecerea de la *hutonguri*, la zgârie nori”. (Ev. z. 02/04). Beijingul era plin de *hutong*-uri”. (culiuc.com 9/07/2007); *jihaduri*: „Cruciade, *jihaduri* și modernitate”. (emag.ro mai 2015). „Trei mari *jihad*-uri”. (cumparaadevarul.ro martie 2015); *niqab*: „Purtarea *niqaburilor*”. (vice.com 09/13); *siheyuan*: „*Siheyuan*-uri (case patrulate cu ogrăzi interioare)”. (culiuc.com 9/07/2007); *tsunami*: „O mână de ajutor victimelor *tsunami*-urilor din Asia”. (G. 05/06, 9);

(b) *anime*: „Două seri de *anime* japoneze”. (obs. cult. 02/06). *Anime* este resimțit în română ca o formă de plural și de aceea este inclus în clasa neutrelor în -e.

futon: „Futoane japoneze”. („22” 28 /03, 11); *vilayet*: „Starea de asediu ... în 14 *vilayete* [ale Turciei]”. (Sc. 07/74, 6).

4.5.2. Au plurale redundante substantivele: *druz*, *fedain*, *mujahedin*, *ulema*, *taliban*, *rubayat* (sg. *ruba'i*, pl. arab. *rubayat*). Acestea sunt forme de plural în

limba arabă, însă au fost percepute de vorbitorii români ca forme de singular tocmai din cauza finalei lor consonantice.

4.5.3. O serie de cuvinte au și forme de plural în *s*, preluate ca atare din engleză și franceză:

abaya, hijab: „Haine moderne ... *abayas, hijabs*”. (captkeyo.com 05/13); *dosha*: „Corpul uman are trei substanțe (*doshas*)”. (id.); *hibakusha*: „Noi, acești *hibakushas* ... nu putem uita suferințele”. (Fl. 08/82, 22).

Formele de plural și cele articulate sunt ortografiate cu și fără cratimă:

ayatollah: *Ayatollah*-ul Mohammadreza/*ayatolahul* K.; *ayran*: „Pregătiți *ayran*-ul”. (kissthecook.ro septembrie 2010); „*Ayranul* ... cu apă”. (Jamilcuisine.ro aprilie 2014); *chador*: „*chador*-ul musulman”. (R. lit. 11/07); *hejab*: „*hejabul* Islamic”. (Imperatortravel.com octombrie 2011); *Hezbollah*: „Operațiune ... împotriva *Hezbollahului*”. (Ad. 02/90, 6). „Dezarmarea *Hezbollah*-ului”. (revista22.ro februarie 2005); *hijab*: „Femeia poartă *hidjab*-ul. *Hidjabul* este pentru a onora femeile”. (newmuslims.info/ro mai 2015); *jihad*: „*Jihadul* islamic”. (Ad. 02/90). „Conducător al *Jihad*-ului”. (primatv.ro 2008); *niqab*: „*Niqab*-ul este foarte popular”. (evz.ro ianuarie 2011); „*Niqabul* nu a schimbat asta”. (vice.com septembrie 2013).

4.5.4. Sunt invariabile în funcție de gen și număr:

aikido: „*Aikido* înseamnă în japoneză „drumul spre armonia energiei spirituale”. (Cosm. 01/ 00, 37); *ainu*: „Acești *ainu* debordau de vitejie”. (R. lit. 3/97, 23); „Etnicii *ainu* sunt un popor indigen cu propria lor limbă, religie și cultură”. (9 am.ro 06/08); *al-amira*: „O eșarfă, *al-Amira*”. (evz.ro 01/11); *anime*: „Site-uri românești de *anime*”. (obs. cult. 02/06); *apsara*: „Cele mai importante ornamente sunt nimfele (*apsara*)”. (C. N. 01/09); *ayurveda*: „*Ayurveda* provine din textele Vedelor indiene”. (G. 03/10, 11); *bhagi*: „*Bhaji* din spanac”. (C. N. 01/09); *bunraku*: „Tinerele personaje politice seamănă ... cu păpușile *bunraku*”. (G. 10/07, R. lit. 9 IV 81, 22); *cacik*: „*Cacik* (salată turcească de castraveți)”. (AS 07/08, 13); *chado*: „*Chado*” înseamnă „calea ceaiului”. (G. suplim. Școala 01); *chanoyu*: „*Chanoyu* înseamnă, literal, ‘apă fierbinte pentru ceai’”. (Ad. 10/05); *chakra*: „Șapte *chakre* principale”. (R. lib. 08/04, 31); *chi*: „Buna circulație a lui *Qi* (suflul vital) și a sângelui”. (Elle 04/99, 104); *chutney*: „Ingredientele pentru *chutney*”. (Elle 10/06, 223); *coolie*: „Un «*coolie*» ... refuzase să plece într-o cursă”. (R. lib. 12/77, 6); *dan*: „Deținătorul a 6 *Dan* Aikido”. (ziare.com 10/08);

dosha: „Ospătarii te învață cum să mănânci: în funcție de <<*dosha*>> ta”. (G. 11/10, 11); *feng-șui*: „*Feng Shui* a devenit o preocupare pe plan mondial”. (Av. 07/03, 66); *fundoshi*: „*Fundoshi*, costumație asemănătoare luptătorilor de sumo”. (ziare.com 03/09); *ganika*: „*Ganika*, adică o femeie publică de înaltă calitate”. (Unica 11/98, 11); *go*: „*Go* la academia jucătorilor profesioniști din Japonia”. (Ad. 22 X 04, 10); *guru*: „*Guru* este un intermediar sacru între Dumnezeu (Hari) și oameni”. (Cont. 12/74, 4); *haiku*: „Traducerea în *haiku* a respectivului semn”.

(obs. cult. 02/01); *hibachi*: „Mesele *hibachi*”. (Elle 06/04, 148); *hibakusha*: „243. 692 de *hibakusha* mai trăiesc [...] în Japonia”. (ziare.com 07/09); *hikikomori*: „Camera unui *hikikomori*”. (R. lit. 07/07, 23); *ikebana*: „Patru milioane de niponi practică *ikebana*”. (R. lib. 06/79, 6); *insei*: „*Insei* (elevi) ai unor mari maeștri”. (Ad. 1 III 05, 1); *ippon*: „Ioana Dinea a învins-o ... prin *ippon*, pe ... Raffaella Imbriani”. (Ad. 06/01, 15); *jodhpur*: „*Jodhpur* din mătase corai”. (AS 08/09, 12); *judoka*: „*Judoka* echipați în kimonourile lor albe”. (Sp. 07/84, 1); *ju-jitsu*: „Tehnicile ... *ju jitsu*”. (Av. 09/ 01, 74); *kabuki*: „O demonstrație de *kabuki*”. (R. lit. 08/08, 26); *kai-zen*: „[*Kaizen*] s-ar mai putea traduce și ca „schimbare în bine”. (Argeș Expres 04/10); *kamikaze*: „*Kamikaze*, acei oameni-dinamită din timpul celui de-al doilea război mondial”. (I. B. 12/85, 8); *karaoke*: „Un student filipinez [...] a ucis într-un bar *karaoke* un bărbat”. (Ad. 11/02, 13); *karate*: „O femeie-detectiv... înspăimântându-și adversarii la *karate*”. (R. lit. 04/74, 17); *karateka*: „Arbitrul cu calități de *karateka*”. (FI. 06/87, 22). „Cei mai micuți *karateka* se vor întrece la Timișoara”. (ziuadevest.ro mai 2009); *karoshi*: „*Karoshi* ... înseamnă „moarte din cauza supramuncii”. (Ev. z. 04/07, 3); *kata*: „După un *kata* (exercițiu specific) cu întreg grupul, senseiul a fost pus la o încercare de mare dificultate”. (Gaz. Sp. 03/90, 1); *kenaf*: „Este vorba de *kenaf*, din familia hibiscus”. (Sc. 07/74, 6); *kendo*: „Clubul *Kendo* ... invita publicul la o demonstrație de luptă a samurailor”. (Ad. 09/03, 14); *kimchi*: „Rețeta tradiționalului *kimchi*”. (ProTV Mag. 09/ 09, 79); *keplon*: „*Keplon* ... un conservant pentru produse alimentare”. (R. lib. 07/ 75, 6);

koan: „Ghicitorile ... pe care filozofia orientală le numește *koan*”. (L. 02/80, 28). „Un (fel de) *koan* românesc”. (R. lit. 06/07, 21); *kogai*: „Nouă formă de democrație [...] este legată ... *kogai* (poluare)”. (Sc. 12/07, 3); *koka*: „A.B.K. ... l-a învins prin «*koka*» pe E. G.”. (Sc. 08/84, 5); *laogai*: „*Laogai*, sinistrul sistem de lagăre de muncă, exterminare și reeducare”. („22” 01/01, 11); *maki*: „*Maki*, adică rulou cu orez, învelit în alge”. (G. 09/ 09, 16); *manga*: „Există site-uri românești de *manga*”. (obs. cult. 02/06); *marja*: „Khomeini este proclamat *marja* în 1963”. (jurnalul.ro iunie 2009); *miso*: „Supă de *miso*.” (Ad. 06/03, 7); *moribana*: „Îi place ... mai mult *moribana*”. (Ev.z. 01/10); *nippon*: „Vicecampionul mondial ... m-a învins atunci prin «*nippon*»”. (Sc. 05/80, 5); *no*: „Cel mai bun artist de teatru *No*”. (jurnalul.ro mai 2009); *origami*: „Concurs național de *origami*”. (Ad. 06/01, 4); *otaku*: „Termenul *otaku* se identifică cu benzile desenate japoneze”. (R. lit. 10/06, 31); *panchen lama*: „Funcția de *Panchen Lama*”. (Ev.z. 02/1); *paneer*: „[*Korma*] ... cu ... *paneer*”. (2001 cf. Ghid. Iran, 2011); *pi-pa*: „40 de mici artiști [din Nankin], ... știu să cânte la *pi-pa*”. (Săpt. 08/78, 4); *pin-yin*: „Sistemul «*Pinyin*» de transcriere a numerelor proprii”. (R. lit. 01/79, 6); *reiki*: „*Reiki* este o tehnică orientală de vindecare”. (Elle 01/04, 101); *ryotei*: „Celebrele „*ryotei*”, cu prețuri astronomice”. (R. lit. 12/94, 11); *saké*: „Washingtonul n-a avut trecere în fața băuturii mortale *saké*”. (Expres 30/94, 15); *sashimi*: „*Sashimi* nu conține orez”. (The One 05/04, 137); *seiza*: „*Seiza* favorizează [...] forța vitală a practicienilor”. (AS 10/01, 23); *chi*: „Cristalizarea fluxului *chi*”. (AS 10/01, 23); *sensei*: „*Sensei*

este un soi de maestru-antrenor”. (AS 10/01, 23); *sepuku*: „Și-a făcut *sepuku* pentru că îl cicălea nevasta”. (Ev. z. 07/97, 12); *sikh*: „Un preot *sikh* a restabilit recordul pentru cea mai lungă barbă din lume”. (descopera.ro 03/10); *shamisen*: „Cântece la instrumentul *shamisen*”. (ziaruldeiasi.ro ianuarie 2010); *shiatsu*: „Cursuri atestate: cosmetică, masaj, [...] *shiatsu*”. (Naț. 11/96, 8); *Shinkansen*: „*Shinkansen* – trenul de mare viteză japonez”. (R. lit. 11 X 82, 6); *shi-tzu*: „Fracul purtat de un *shi-tzu* la nunta stăpânului a costat 400.000 lei”. (Ad. 06/03, 5); *sudoku*: „Strigătul disperat al unui angajat bugetar: „M-am săturat să joc *sudoku* la serviciu”. (ziaruldeiasi.ro 03/11); *sumo*: „Luptător de *sumo* din Japonia”. (Sc.t. 4 06/4, 5); *surimi*: „*Surimi* este considerat în mod greșit fruct de mare”. (adevarul.ro august 2011); *sushi*: „O porție de *sushi* costă 22\$”. (Unica 12/03, 162); *tae-bo*: „Să nu lipsească, de la orele de ... *tae-bo*”. (High Life 12/03, 32); *tai-chi*: „E tot mai interesată de *tai-chi*”. (High Life XII 03, 32); *tatami*: „Arbitrul de pe *tatami*”. (Fl. 10/88, 22); *tempura*: „*Tempura* cu creveți și file de șalău”. (Elle 12/03, 188); *tofu*: „*Tofu* este înlocuitorul cărnii și al brânzei”. (AS 01/07, 8); *umami*: „Dulce, acru, amar, sărat și *umami* – gustul glutamatului de *monosodiu*”. (Ad. 09/ 03, 12); *wok*: „Ingredientele se pun în ... (*wok*)”. (2000 Plus 10/ 98, 56); *yakinuku*: [Clienți] gătind *yakiniku*”. (vipmagazin.md 06/05); *yakuza*: [*Yakuza*] nu mai poate plăti salariile celor 90.000 de angajați”. (C. 01/09, 11); *yang*: „*Yang* - este asociat cu ceea ce este masculin”. (AS 08/01, 8); *yin*: „*Yin* - mai degrabă feminin”. (AS 08/01, 8).

4.6. Flexiunea casuală

Unele substantive și-au creat forme de genitiv-dativ după modelul celor românești.

anime: „Fanii *animelor*”. (obs. cult. 02/06); *fedain*: „Membri ai milițiilor *fedainilor*”. (adevărul.ro, aprilie 2009); *Go*: „Arta *Go-ului*”. (Ad. 1 03/05, 1); *guru*: „Cuvântul *gurului*”. (Cont. 12/74, 4); *haiku*: „Lacnismul *haiku-ului*”. (R. lit. 12 /74, 20); *Hezbollah*: „Dezarmarea *Hezbollah-ului*”. (revista22.ro 02/05); *jihad*: „Lupta împotriva *jihadului*”. (evz.ro ianuarie 2015); *hiroșima*: Distrugere [...] abătută asupra *Hiroșimei*”. (Sc. 08/75, 8); *majlis*: „Clădirea *Majlisului*.” (Sc. 02/79, 4); *niqab*: „Purtarea *niqaburilor*”. (vice.com septembrie 2013); *sushi*: „Prepararea *sushiului*”. (G. 09/09, 16); *tsunami*: „[Victimele] *tsunami-urilor* din Asia”. (G. 05/06, 9); *yuan*: „Devalorizare de o zi a *yuanului*.” (gândul.info. 11/08/ 15); *yantra*: „Protectoare a *yantrei*”. (Cont. 12/74, 4).

Valorile cazuale de acuzativ se pot exprima și prin construcții cu prepoziții:

karateka: „Arbitrul cu calități de *karateka*”. (Fl. 06/87, 22); *koka*: „Învingător prin *koka*”. (R.l. 11/84, 7); *origami*: „Concurs național de *origami*”. (Ad. 06/01, 4); *miso*: „Supă de *miso*”. (Ad. 06/03, 7); *shamisen*: „Muzica la „*shamisen*”. (R. lit. 12/94, 11).

4.7. Sunt folosite adjectival cuvintele

ainu: „Etnicii *ainu*”. (9 am.ro 06/08); *apsara*: „Dansatoare *apsara*”. (MF 06/01, 2); *basmati*: „Orezul *Basmati*”. (Av. 08/02, 93); *bhaji*: „Pyaz *Bhaji* (chifteluțe

de ceapă” (adevărul.ro 12/03/10); *bunraku*: „Păpușile *bunraku*”. (G. 10/07, R. lit. 9/04/81, 22); *chutney*: „Garnitura *chutney*”. (Av. 12/02, 10); *dan*: „6 Dan Aikido”. (ziare.com 10/08); *druz*: liderul *druz*”. (primaTv.ro 2008); religia *druză*”. (ziarul de duminică.ro 02/09); luptători *druzi* (e-școală.ro 05/07); miliții *druze*”. (id.); *feng shui*: „Principiile *Feng Shui*”. (Cosm. I–II/ 04, 80); *fundoshi*: „[obiectul de lenjerie] cunoscut sub denumirea „*fundoshi*”. (ziaruldciasi.ro aprilie 2009); *hibakusha*: „243. 692 de *hibakusha* ... în Japonia”. (ziare.com 07/09); *hazar*: „Nume *hazar*”. (Cot. 06/07); *Hezbollah*: „Mișcarea *Hezbollah*”. (mediafax.ro 02/15); *hibachi*: „Mesele *hibachi*”. (Elle 06/04, 148); *jenșen*: „Un spray preparat pe bază de *jenșen*”. (Săpt. 12/76, 2); *jodhpur*: „Pantaloni *jodhpur*”. (R. lit. 10/09, 16); *jiu jitsu*: „Vei învăța tehnicile ... *pin-yin*”. (R. lit. 01/79, 6); *kabuki*: „Teatrul *Kabuki*”. (R. lit. 08/08, 26); *kamikaze*: „Misiuni *kamikaze*”. (Ad. 09/01, 17); *karaoke*: „Bar *karaoke*”. (Ad. 11/02, 13); *kendo*: „Clubul *Kendo*”. (Ad. 09/03, 14); *miso*: „Supa *Miso*”. (Elle 03/99, 114); *no*: „Teatru *No*”. (jurnalul.ro 05/09); *otaku*: „Fenomenul *Otaku*”. (G. 10/06, 13); *pin-yin*: „Sistemului «*Pinyin*» de transcriere a numerelor proprii”. (R. lib. 01/79, 6); *shi-tzu*: „Cățelul său *shi-tzu*”. (Ad. 08/02, 10); *sikh*: „Turbanul *sikh*”. (Ad. 01/04, 5); *tae-bo*: „Aerobic, *tae-bo* ... dans african sau modern”. (Compact 01/08, 4); *yakuza*: „Filme *Yakuza*”. (R. lit. 02/75, 20); *yang*: „[Turandot] s-a hotărât să urmeze principiile *yang* și *yin*”. („22” 15/00, 10); *yin*: „Energia sexuală feminină (*yin*) este aproape nelimitată”. (Naș. 13 X 00, 12).

Majoritatea cuvintelor din corpus sunt invariabile în gen și număr. Încadrarea unora dintre termeni în categoria genurilor, ca și crearea unor forme de plural au urmat criteriile pur formale, cum ar fi finala vocalică sau consonantică a cuvântului și raportarea la unele realități din limba noastră (ex. *abaya* este substantiv feminin pentru că se termină în vocală și pentru că se poate asocia formal cu *năframă*, *basma*, *broboadă* care în română sunt substantive feminine).

Formelor articulate și celor de plural au fost scrise atât cu cratimă cât și fără cratimă. Substantivele *sunit*, *șiiit*, *druz* au forme flexionare distincte pentru cele două genuri și numere ceea ce indică adaptarea lor perfectă la normele fonetice și morfologice românești. Acestea sunt utilizate și adjectival.

Unele cuvinte au plurale redundante, întrucât în limba arabă sunt deja forme de plural (*taliban*, pl. lui *talib*, *mujahidin*, pl. lui *mujahid*). În română *taliban* și *mujahidin* au fost asimilate singularului din cauza finalei consonantice a cuvintelor și și-au creat forme noi de plural potrivit normelor limbii noastre (*talibani*, *mujahidini*). Româna a preluat formele de plural *doshas* și *abayas* create în engleză de la *dosha* și *abaya*. Fenomenul este similar celui din română.

5. ALTE PARTICULARITĂȚI

Câțiva dintre termenii discutați în lucrarea de față reprezintă baza de formare a noi cuvinte. Este vorba despre derivatele substantivale, adjectivale și verbale pe care le-am grupate după cum urmează:

5.1. Împrumuturi din franceză, engleză

ayurvedic, -ă adj.: (Med. trad.) ‘Care este conform principiilor ayurveda’: „Proliferarea medicinei *ayurvedice*”. (Femeia 12/92, 22). [engl. *ayurvedic*, fr. *ayurvedique*].

bahaism s. n.: ‘Religie ecumenistă persană’: „*Bahaismul* cultivă revelarea ... lui Dumnezeu”. (Ev.z. 08/97, 4) [fr. *bahaisme*].

ihadism s. n.: ‘Mișcarea ihađiștilor’: „[Musulmanii] resping *ihadismul*”. (R.l. 08/07) [engl. *ihadism*].

șiism s. m.: ‘Una dintre ramurile principale ale islamului, manifestat în Iran, Siria și Turcia’: „Centrul *șiismului* irakian” (înliniedreaptă.net iulie 2009). [fr. *chiisme*].

guruism s.m.: ‘(Rel.) Mișcare spirituală condusă de un guru’: „*Guru-ismul* este doar una din căile pe care se revarsă azi în Occident o întreagă avalanșă de curente și școli mistice orientale”. (Cont. 12/74, 4) [din *guru* + *-ism*].

5.2. Formații pe teren românesc

a) de la numele comune:

burqată s. f.: ‘Femeie care poartă *burqa*’: „*Burqatele* alea cine se cred?” (forum.softpedia.com, 11/10) [*burqa*].

hijabist, -ă: **1.** s. f. ‘Femeie care poartă hijab’: „Prin ... boutique-uri de lux ... *hijabiste*”. (forum.softpedia.com, 11/10). **2.** s. m. ‘Bărbat cu mentalitate retrogradă’: „Mai mulți *hijabiști* sunt refuțați”. (cronici.tv 02/09) [*hijab* + *-ist*]

hijabizare: s. f. ‘Acoperire cu hijab’. [Princess Jihab] „și numește acțiunea *hijabizare*”. (voxeurope.eu, 11/10) [*hijabiza*].

hijabiza: ‘A picta văluri și chadoruri peste imaginile fotomodelelor’: [O tânără artistă franceză] „*hijab-izează* reclamele stradale”. (ziare.com 02/09) [*hijab* + *-iza*].

hijabizare: s. f. ‘Acțiunea de a *hijabiza*’: „În galeria online a *hijabizărilor*, fotomodelele ... au fost echipate ... cu chador-uri”. (ziare.com, 21/02/09) [*hijabiza*].

jamahirist: adj. ‘Specific unei *Jamahirii*’: [Statul român] „nu [e] *jamahirist*”. (m.ziare.com 09/13) [*jamahirie* + *-ist*].

ihadist, -ă: **1.** s. m. ‘Luptător în iihad’: [Misterul identității] „*ihadistului* John”. (mediafax.ro 21/01/15). **2.** adj. ‘Referitor la iihad’: „Dimensiuni *ihadiste* și eșec islamic”. („22” 11/01, 5) [*ihad* + *-ist*].

ihadiza: vb. I. tranz. ‘A declanșa iihad’: „Siria și Irakul vor fi *ihadizate*”. (forum.computergames.ro, 08/13) [*ihad* + *-iza*].

ihadizare: s. f. ‘Acțiunea de a *ihadiza*’: „Pakistanul în prologul *ihadizării*”. (adevarul.ro, 11/11) [*ihadiza*].

ihadizat: adj. ‘Extremist, terorist’: „Individizii *ihadizați*”. (stiri.ro 08/13). [*ihadiza*]. *nikabizare*: s. f. ‘Acoperire cu niqab’: „*Nikabizarea* a fișului”. (voxeurope.eu 11/10) [*nikab* + *-izare*].

karatist, -ă: „Milla Jovovich e o *karatistă* de frunte”. (AS 09/04, 21). „Marian Bătăiosu se caracterizează drept *karatist*”. (G. 08/09).

protaliban adj. ‘Favorabil talibanilor’: „Anturaj *protaliban*”. (Ad. 12/01, 1).

șaormar s. m. ‘Bucătar specializat în pregătirea shaormei’: „Fastfood angajează *șaormari*”. (R. lib. 11/08, 2, cf. R. lit. 45/04, 15). [*șaorma* + -ar].

șaormerie s. f. ‘Local unde se prepară și se consumă șaorma’: „Turul **șaormeriilor** din București”. (ProTV Mag. 43/08, 12) [*șaorma* + -erie].

shogunal, -ă adj.: „Călătorie la curtea *shogunală*”. (G. 07/08, 14) [din shogun, după regal].

talibancă s. f. **1.** ‘Femeie musulmană înveșmântată în burqa’: „Ziceai că sunt *talibancă*”. (părinti.com 02/05). „Două *talibance*”. (roportal.ro/discutii 07/07). **2.** ‘Femeie care crede orbește într-o idee, care venerază ceva (un oraș, de pildă)’: „*Talibani* și *talibance* îți spun cât de frumos e [Sibiul]”. (Tribuna 05/09). **3.** (Fig.) ‘Persoană extrem de insistentă’: „A mea [fetiță] e ... o *talibancă* fără seamăn. Se trezește de 3-4 ori pe noapte și cere sân”. (pentrumamici.ro/forum 11/08).

talibanism s. n.: **1.** ‘Mișcare, atitudine etc. a talibanilor’: „*Talibanismul* ... anticultural”. (R. lit. 10/01, 1). **2.** (Fig., depr.; mai ales în politică) ‘Atitudine și concepție intolerantă’: „*Talibanismul* din jurul lui Ciorbea”. (R. lib. 09/98, 3). **3.** (Fig.; depr.) ‘Rigiditate în gândire’: „*Talibanism* fiscal”. (taxe și impozite martie 2008). **4.** (Fig.; depr.) ‘Antiamericanism și antieuropeanism occidental’: „O luare de poziție de un *talibanism* integral”. (R. lit. 11/01, 240). [*taliban*+ -ism].

talibaniza vb. tranz., refl.: (Fig.; depr.) ‘A radicaliza’: „[Peneliștii] au șansa... de a *talibaniza* ... relația cu adversarul politic”. (24-ore.ro mai 2008). „Presa s-a *talibanizat*”. (ziare.com decembrie 2011). [*taliban*+ -iza].

talibanizare s. f.: ‘Transformare după modele specifice talibanilor’: „*Talibanizarea* este ... o calibanizare”. (R. lit. 10/01, 1). „Președintele Mesici acuză Biserica Catolică de *talibanizarea* Croației”. (R. lib. 08/09, 11). [*talibaniza*].

b) de la nume proprii și comune cu sufixele *-ist* și *-istan*:

ghaddafist adj.: „[Politicienii] cu un trecut *ghaddafist*”. (ingepo.ro 12/14).

khomeinist adj.: „Iranul *khomeinist*”. (înliniedreaptă.net 07/09) [n. pr. *Khomeini* + -ist].

moonist, -ă adj, s. m. f.: (Rel.) ‘Adept al doctrinei religioase a lui Moon’: „Afaceri de racolare a tinerilor de către *moonști*”. (Sc. 11/77, 5) [n. pr. *Moon* n. pr. + suf. -ist].

shaktist s. m., adj. ‘Adept al cultului zeiței Shakti (în hinduism)’ [n. pr. *Shakti*].

Absurdistan: „În *Absurdistan* totul e posibil”. (ziuaveche.ro 04/15).

5.3. Compuse

jihab: [Prințesa *Jihab*] „urmărește să declanșeze o „mișcare anti-publicitate” ... prin expunerea imaginilor [fotomodelilor] la tratamentul *jihab*”. (ziare.com. februarie 2009) [*jihad* + *hidjab*].

ippon-averaj: „Confruntarea directă a revenit (la *ippon-averaj*)”. (I.B. 12/88, 7). [*ippon* + *averaj*]

kamikaze: femeie-kamikaze, navă-kamikaze, terorist(ă)-kamikaze.

Românistan-Secuistan: „Pedeleii... să ne spună ...: de mâine țara se va numi *Românistan – Secuistan* (dacă nu cumva va obiecta UDMR, care va vrea să fie *Secuistan-Românistan*)”. (condeiulardelean.ro martie 2011).

sushi-bar: ‘Bar în care se servește sushi’: „Restaurantul [...] are ... 30 de locuri în *sushi-bar*”. „La *sushi-bar* ... preparatul de bază este sashimi”. (Elle 03/99, 114).

Unele cuvinte au devenit baze derivate atât în limbile franceză și engleză, cât și în română. Româna a împrumutat derivatele create în aceste limbi cu sufixele *-ism*, *-ist* și a creat la rândul său derivate în *-ist* după modelul francez și englez. În exemplare enumerate se află și derivate verbale (*niqabiza*, *hijabiza*) de la care s-au format substantive și adjective postverbale (*hijabizare*, *hijabizat*).

6. ORIGINEA CUVINTELOR

Cuvintele nou-pătrunse într-o limbă sunt interesante și pentru studierea etimologiei. Dicționarele românești menționează doar etimonul direct al fiecărui cuvânt. În cazul celor preluate prin intermediar se utilizează formula „din limba din care s-a împrumutat cuvântul, cuvânt japonez“, ex. aikido –Din engl. aikido, cuv. japonez. O astfel de soluție este pragmatică și rezolvă chestiunea etimologiei, propunând o informație exactă lesne de verificat.

Originea cuvintelor oferă informații prețioase despre valorile unei societăți și despre modul în care indivizii acelei societăți se raportează la realitate. Lexemele provenite din limbile vorbite în societăți cu valori, tradiții și credințe foarte diferite de cele europene merită o cercetare mai amănunțită din perspectiva etimologiei indirecte. Ne-a interesat o astfel de abordare și de aceea am menționat în cazul fiecărui termen și etimonul său indirect. O serie de cuvinte japoneze sunt formate prin compunere, de aceea am menționat etimonul direct, cel indirect și elementele componente ale acestuia împreună cu traducerea lor în română. Denumirile artelor marțiale sunt formate prin acest procedeu, iar identificarea sensurilor elementelor constituente ale acestor compuse a pus în evidență faptul că ele sunt de fapt niște căi de relaționare ale japonezilor cu sacrul, nicidecum simple sporturi.

Toate cuvintele analizate au etimologie multiplă. Pentru formularea, reformularea și completarea definițiilor cuvintelor am folosit dicționarele Larousse și Oxford disponibile on-line, DCR (cele trei ediții), dicționarele de neologisme disponibile, DEX, DEXI. DCR înregistrează majoritatea cuvintelor din corpusul nostru, în timp ce DEX trebuie adus la zi atât în ceea ce privește inventarul lexical, cât și definițiile și etimonurile. Credem că elaborarea și publicarea unei noi ediții a DEX este imperios necesar și informațiile din cercetarea noastră, de un real folos.

7. CONCLUZII

Lucrarea de față s-a dorit o cercetare a câtorva lexeme de origine arabă, chineză, coreeană, indiană, japoneză, persană și turcă frecvent întâlnite în româna actuală, ca urmare a impactului pe care presa, televiziunea și internetul le au în societatea noastră contemporană. Cuvintele studiate, substantive comune și proprii, au fost grupate în mai multe câmpuri lexico-semantiche.

Contextele extrase din presă și de pe internet au pus în evidență următoarele aspecte:

1. lipsa unui criteriu unitar în ortografierea termenilor (aceștia sunt scriși cu cratimă și fără, potrivit normelor ortografice românești, dar și păstrând grafiile din franceză și engleză);

2. încadrarea absolut formală în clasa genului gramatical (în funcție de finala vocalică sau consonantică a cuvintelor sau prin raportarea lor la termenii cu care prezintă asemănări în limba română);

3. conturarea a trei grupe de nume comune (masculine, feminine și neutre) și crearea unor forme de plural;

4. utilizarea unor lexeme nu cu sensurile din limbile de origine (arabă, persană) ci exclusiv cu cele din franceză sau/și engleză, la care s-au adăugat sensuri depreciative și ironice create pe teren românesc;

5. unele dintre aceste nume comune și-au creat familii lexicale prin derivare (derivatele sunt neologice și formate în limba noastră) și compunere;

6. materialul cercetat este un exemplu elocvent al capacității limbii române de a evolua permanent și de a se îmbogăți într-un mod surprinzător;

7. majoritatea termenilor se încadrează în categoria împrumuturilor neadaptate, doar câțiva fiind adaptați particularităților fonetice și morfologice ale limbii române;

8. credem că au șanse să se impună în limbă cuvintele înregistrate în mai multe dicționare.

SURSE

„22” – „22”, revistă, București, după 1990; ediția online, revista22.ro

24ore.ro – portal de știri, după 1990

9am.ro – „9 Am News”, portal de știri

2000 Plus – *2000 Plus*, ziar, după 1990

Ad. – *Adevărul*, ziar, București, după 1990; ediția online, adevarul.ro

Ad. lit. și art. – *Adevărul literar și artistic*, București

allmoldova.com – portal de știri din Rep. Moldova, după 1990

Amosnews.ro – agenție de presă online, din 2002

Antena3.ro – site-ul postului de televiziune Antena 3

Argeș Expres – ziar, după 1990

As – *Formula AS*, revistă, București

Av. – *Avantaje*, revistă, București, după 1990; ediția online, avantaje.ro
 blogideologic.wordpress.com – blog
 C. – *Curentul*, București, după 1990
 C. N. – *Curentul național*, ziar, București, după 1990
 captkeyo.com – portal de știri
 cesamancam.ro – blog
 Compact – *Compact București*, ziar distribuit gratuit în stațiile de metroul între mai 2006 – februarie 2009
 condeiulardelean.ro – ziar online, după 1990
 Cont. – *Contemporanul*, revistă, București, înainte și după 1990
 Cosm. – *Cosmopolitan*, revistă pentru femei; ediția online, cosmopolitan.ro.
 Cot. – *Cotidianul*, ziar, București, după 1990; ediția online, cotidianul.ro.
 Cot. supliment.
 criticatac.ro – revistă, ediție online
 cronici.tv – revistă online
 culiuc.com – site
 Elle – *Elle*, revistă (ediția românească)
 e-scoala.ro – revistă online
 Evenimentul.ro – ediția online a ziarului *Evenimentul*, Iași, ziar, după 1990
 Ev. z. – *Evenimentul zilei*, ziar, București, după 1990; ediția online, evz.ro
 Expres – *Expres*, revistă, București, după 1990
 eziare.com – portal mass-media românesc
 Fem. – *Femeia*, revistă, înainte și după 1990; ediția online, femeia.ro
 Fl. – *Flacăra*, revistă, București, înainte și după 1990
 forumcomputergames.ro – forum despre jocurile pe calculator.
 forum.desprecopii.com – forum „pentru părinți despre copii”
 forum.softpedia.com – forum, după 1990.
 G. – *Gândul*, ziar, București, după 1990; ediție online, gandul.info
 Gaz. de Sud – *Gazeta de Sud*, ziar, Craiova, după 1990; ediția online, gds.ro
 G. Sp. – *Gazeta sporturilor*, revistă, București, după 1990; ediția online, gsp.ro
 G. supliment. Școala
 hotnews.com – agenție de știri online
 Hunedoreanul – *Hunedoreanul*, ziar, Deva, după 1990; ediția online, hunedoreanul.ro
 High Life – ziar, după 1990.
 I. B. – *Informația Bucureștiului*, ziar, București, înainte de 1990
 imperator.travel.ro – site-ul agenției de turism „Imperator Travel”
 ingepo.ro – site de comentarii politice, după 1990
 inlinedreaptă.net – revistă online
 investigatiejurnalistica.blogspot.ro – blog
 jurnalul.ro – ediția online a ziarului *Jurnalul național*, București, după 1990
 jurnaluldearges.ro – ediția online a ziarului *Jurnalul de Argeș*, după 1990
 kissthecook.com – site cu rețete culinare orientale
 L. – *Lumea*, revistă, București, înainte și după 1990
 Lib. – *Libertatea*, ziar, București, după 1990; ediția online, libertatea.ro
 lovendal.ro – blog
 mediafax.ro – portal de știri
 MF – *Madame Figaro*, revistă, ediția românească

Marie Claire – *Marie Claire*, revistă, ediția românească
 Mon. de Suceava – *Monitorul de Suceava*, ziar, Suceava, după 1990.
 m.ziare.com – portal de știri, după 1990
 nasul-tv – site-ul postului de televiziune „Nașul TV”, după 1990
 Naț. – *Național*, ziar, București, București, după 1990; ediția online enational.ro
 newmuslim.info – blog
 obs. cult. – *Observator cultural*, București, după 1990; ediția online, observatorcultural.ro
 olgalady.wordpress.com – blog
 Olivia – *Olivia*, revistă, după 1990
 parinti.com – blog, după 1990
 pentrumamici.ro – forum, după 1990
 Primatv.ro – site-ul canalului de televiziune „Prima TV”, după 1990
 Prog. TV – revistă cu programele canalelor de televiziune din România, după 1990
 ProTV Mag. – *ProTV Magazin*, revistă; ediția online, protvmagazin.ro
 realitatea.net – site-ul postului de televiziune „Realitatea”
 ritertime.wordpress.ro – portal de știri
 R. lib. – *România liberă*, ziar, București, înainte și după 1990.
 R. lit. – *România literară*, revistă, București, înainte și după 1990.
 romanian.ruvr.ru – portal de știri, după 1990
 roportal.ro – portal de știri
 Săpt. – *Săptămâna culturală a Capitalei*, revistă, București, înainte de 1990.
 Sc. – *Scânteia*, ziar, București, înainte de 1990
 scrndfi.ro – blog, după 1990
 Sc.t. – *Scânteia tinerețului*, ziar, București, înainte de 1990
 stiri.ro – portal de știri online, după 1990
 The One – *The One*, ziar, București, după 1990
 tv7.md – site-ul canalul de televiziune din Rep. Moldova
 Tribuna – *Tribuna*, revistă, după 1990
 turntoislam.co – blog
 Unica – *Unica*, revistă, București, după 1990; ediția online, unica.ro
 vice.com – portal de știri, după 1990
 vipmagazin.md – revistă online din Rep. Moldova
 voxeuropa.com – portal de știri, după 1990
 voxeuropa.eu – portal de știri, după 1990
 vreaumobila.ro – blog, după 1990
 Z. – *Ziua*, ziar, București, după 1990
 ziare.com – portal de știri, după 1990
 ziaruldeduminca.ro – ediția online a publicației *Ziarul de duminică*, supliment al „Ziarului financiar”
 ziaruldeiasi.ro – ediția online a cotidianului *Ziarul de Iași*, Iași, după 1990
 ziuadevest.ro – *Ziua de Vest*, ziar, Timișoara, ediția online, după 1990
 ziuaveche.ro – ediție online a ziarului *Ziua* după dispariția ediție pe hârtie.

BIBLIOGRAFIE

Aryanpur-Kashani, Abbas, Aryanpur-Kashani, Manoochehr, 1983, *The Concise Persian-English Dictionary*, Teheran.

- Crowther, Jonathan (ed), 1995, *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*, Oxford University Press.
- Dănilă, Elena, Andrei, Dănilă, 2011, *Dicționar ilustrat de cuvinte și sensuri recente în limba română*, București, Editura Litera Internațional.
- Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. 2012, București, Editura Univers Enciclopedic Gold.
- Dima, Eugenia (coord.) 2007, *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, Chișinău, Arc & Gunivas.
- Dimitrescu, Florica 1982, *Dicționar de cuvinte recente*. [București], Editura Albatros (DCR).
- Dimitrescu, Florica [1997], *Dicționar de cuvinte recente*. Ediția a II-a. București, [Editura] Logos (DCR²).
- Dimitrescu, Florica (coordonator), Alexandru Ciolan, Coman Lupu, (ed. 2013), *Dicționar de cuvinte recente*. București, Logos.
- Faramarzi, M. T. 2001, *Iranul. Ghid turistic*, Traducere de Cristina Muică și Cristian Teodorescu, București, Editura Enciclopedică.
- Lazard, Gilbert 1990, *Dictionnaire persan-français*, Teheran.
- Marcu, Florin, Constant Maneca 1976, *Dicționar de neologisme*. Ediția a III-a, București, Editura Academiei.
- Florin Marcu 2008, *Marele dicționar de neologisme*. Ediția a X-a revăzută, augmentată și actualizată. București, Editura Saeculum Vizual.
- Suciu, Emil, *Influența turcă asupra limbii române*. Vol. I–II. București, Editura Academiei Române. I: *Studiu monografic*, 2009; II: *Dicționarul cuvintelor românești de origine turcă*, 2010.

ORIENTAL INFLUENCE ON CONTEMPORARY ROMANIAN LANGUAGE

(Abstract)

This paper analyzes some loans from some Oriental languages which appeared in the Romanian language after 1989. They were taken indirectly through English or French language and they represent international words nowadays. They have special meanings and connotations in our language, some of them are used with an ironical sense or even negative one. They are used especially in newspaper and magazine articles. They adapt to our Grammar system, having some forms for the genders and numbers. They were divided into the following groups: religion, clothes, food, politics and civilization. A great number of examples were taken from the newspapers and internet.

Cuvinte-cheie: cuvânt, influență, împrumut, oriental, sens.

Keywords: word, influence, loan, meaning, Oriental.

*Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
București, Calea 13 Septembrie, nr. 13
marin.rmihela@gmail.com*